

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 2ΑΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1989

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΣΟΛΩΝΟΣ ΚΥΔΩΝΙΑΤΟΥ

ΦΥΣΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ.— Δηλός. Ἐκφραση τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Ἰδεώδους. Ἀξιοποίηση τοῦ πλουσίου ἱστορικοῦ παρελθόντος της μέ ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν της πηγῶν καί ἐφαρμογὴν ἐκσυγχρονισμένων ὑψηλοῦ ἐπιστημονικοῦ καί πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου ὑποδειγματικῶν τεχνολογικῶν μεθόδων, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθαν. Δ. Χατζηκακίδου*, διὰ τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Σόλωνος Κυδωνιάτου.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΣ

Προλογίζων τὸ 1961 στὸ Σούνιον ὡς Εἰσηγητὴς (Rapporteur) καί Ὁργανωτὴς τοῦ πρώτου εἰς τὸν κόσμον Διεθνοῦς Ἡλιακοῦ καί Αἰολικοῦ Σεμιναρίου ἔλεγεν ὁ γράφων μεταξύ ἄλλων καί αὐτὰ ποὺ ἀκολουθοῦν, ἄρρηκτα συνδεδεμένα μετὰ τὴν ἡλιακὴν ἐφαρμογὴν.

Δὲν θὰ παραλείψωμεν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ Ἀπόλλωνος νὰ ἐκφέρωμεν τοῦ θεοῦ τοῦ Φωτός, τοῦ θεοῦ τοῦ Ἡλίου, τοῦ ὁποίου τόπος λατρείας εἶναι οἱ Δελφοί. Τοῦ θεοῦ ποὺ συμβολίζει πᾶν ὅτι μεγαλειώδες, ὡραῖον καί ὑψηλὸν συνδέεται μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα. Οἱ Δελφοί (μαζὶ μετὰ τὴν Δῆλον) δὲν εἶναι μόνον ὁ τόπος ὅπου ἀνεπτύχθη καί ἐμεγαλοῦργησεν ἡ ἰδέα τῆς συναδελφώσεως τῶν λαῶν, ἡ ἀμφικτυονικὴ ἰδέα, ἀλλὰ καί ὁ τόπος τοῦ λαμπροτέρου Μαντείου τῆς ἀρχαιότητος. Καί τὰ Μαντεῖα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος συνδέονται μετὰ τὸν σκοπόν, εἰς τὸν ὅποιον ἀφιεροῦτε τὴν ἐπιστημονικὴν σας δραστηριότητα, τὴν ἐκμετάλλευσιν δηλαδὴ τῆς ἡλιακῆς ἐνέργειας.

Without giving at present details of our tour I will only mention the name of Apollo, the God of Light, the Sun God whose place of worship is Delphi. He is the God who symbolizes everything great, beautiful and noble in the ancient Greek world. Delphi (together with Delos) is not only the place where the fraternization of the people originated and developed, in the Amphictyonic League, but it is also the site of the most famous oracle of antiquity. The oracles of Ancient Greece may be connected with the object of your scientific activities, namely the exploitation of solar energy.

(1α)

(1β)

* ATHAN. D. HATZIKAKIDIS: **Delos. An Expression of the Amphictyonic Ideal. Value Given to the Rich Historic Past, the Island's Natural Resources and the Implementation of High Technology Scientific Methods, while Maintaining a High Cultural Level.**

1 α) Ἡλιακὴ Ἐνέργεια, τ. II. σ. 20, 1961.

1 β) Solar and Aeolian Energy. Proceedings of the First NATO International Seminar on Solar and Aeolian Energy, held at Sounion Sept. 4-15 1961. A Publication of NATO Institute of Advanced Studies in Solar and Aeolian Energy, p. 6 et seq. Plenum Press, New York 1964.

2. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Δέν χρειάζεται ὁ μὴ ἀρχαιολόγος γράφων, ἀρχαιολογῶν ὅμως, διὸ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ 1947 ἐκλογή του ὡς Ἑταίρου τῆς «Ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας», καταστάντος ἤδη πρὸ πολλοῦ ἰσοβίου, δέν χρειάζεται νὰ ἀναφερθῇ μὲ λεπτομέρειες στὴν Δῆλο, τῆς ὁποίας τὸ λῆμμα σὲ ξένα Λεξικά παραπέμπει στὸ συγγενὲς πρὸς αὐτὴν λῆμμα: Ὁμοσπονδία τῆς Δήλου (Confederacy of Delos) καὶ Δήλιος Σύνδεσμος (Delian League), ἐν συνεχείᾳ δὲ μὲ νέα παραπομπὴ εἰς τὸν Ἀριστείδη. Καὶ ὁρθῶς, ἀφοῦ ἐμφανιζομένη ἡ Δῆλος στὸν ἀρχαῖο κόσμον τουλάχιστον ἀπὸ τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος (κέντρο λατρείας ἀπὸ πολὺ παλαιότερα), συναρτᾶται μὲ τὴν ἀμφικτυονικὴ ἰδέα μὲ τὴν ὁποία συνδέεται καὶ ὁ Δίκαιος Ἀριστείδης (540-468 π.Χ.), ὁ ὁποῖος ἀναγνωρίσας τὴν ὁρθότητα τῆς πολιτικῆς (ναυπήγηση καὶ διατήρηση μεγάλου πολεμικοῦ στόλου) τοῦ ἀντιπάλου του Θεμιστοκλέους (525-460 π.Χ.), κατέστη κῆρυξ, κύριος ἐκφραστὴς καὶ ἐφαρμοστὴς τοῦ συμμαχικοῦ ταμείου τῆς Δήλου, ἀφοῦ συγχρόνως εἶχε γίνει βοηθὸς καὶ συνεργάτης τοῦ ἰδίου.

Ἡ προηγηθεῖσα ἐκφραση ὅτι ὁ μὴ ἀρχαιολόγος γράφων δέν χρειάζεται νὰ ἀναφερθῇ λεπτομερῶς στὴν ἀρχαιολογικὴ πλευρά, ἔχει καὶ τὴν ἔννοια ὅτι οἱ σχετικὲς πληροφορίες ἐκτίθενται στὰ λήμματα τῶν ἐλληνικῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν Λεξικῶν παλαιότερων καὶ νεωτέρων.

Ἀξίζει νὰ γίνῃ ἰδιαίτερη μνεία τοῦ λήμματος τῆς Μ.Ε. Ἐγκ. τοῦ Πυρσοῦ, ποὺ λαμβάνει διαστάσεις πολυσελίδου μελέτης, ἀπὸ τὴν ὁποία δέν παραλείπεται καὶ τοῦτο: «ἀπὸ τὰ κτίσματα τῶν γειτονικῶν νήσων ἀποτοιχίζονται καὶ συγκομίζονται εἰς τὴν Δῆλον ἐνἐπίγραφοι καὶ γλυπτοὶ λίθοι». Ἀναφέρεται αὐτὸ γιὰ τὴν ὑπογράμμιση τῶν «ἐξάιρετων» συνθηθεῶν μας.

Οἱ παλαιότεροι ὁδηγοὶ τοῦ Ἀλ. Φιλαδελφέως (1909) καὶ τοῦ Τ. Εὐαγγελίδου (1907) δέν κυκλοφοροῦν. Ὑπάρχει ὅμως ὁ νεώτερος τοῦ Ν. Κοντολέοντος (1950).

Πλῆθος βέβαια τὰ ἔργα τῶν ξένων καὶ ὠρισμένα ἀπὸ αὐτὰ πολύτομα ἀποκείμενα στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐκεῖ καὶ ἐκεῖνα τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς², ἡ ὁποία καὶ ἀνέσκαψε τὴν Δῆλον, ὅπως καὶ τὸ μνημειῶδες ἔργο Pauly-Wissowa³. Ἀξιομνημόνευτος καὶ ὁ πλοῦτος τῶν βιβλίων γιὰ

2. Exploration Archéologique de Délos, faite par l'Ecole Française d'Athènes tome 1-18, 1901-1938, Paris. Fasc. XXI-XXXIV, 1952-1984.

3. Pauly-Wissowa: Real Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft. Delos B. IV. s. 2459 et seq. Stuttgart 1901.

τὸ ἴδιο θέμα, στὴν Βιβλιοθήκη τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς. Καὶ εἶναι εὖλογο αὐτό, ἀφοῦ, ὡς ἐλέχθη, οἱ Γάλλοι ἀνέσκαψαν τὴν νῆσο.

Πλῆθος ἐπίσης καὶ οἱ πολυποίκιλοι ξένοι ὁδηγοὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου εὐρίσκει κανεὶς ὅχι καὶ ὀλίγες ἀρχαιολογικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν Δῆλο, σὲ ὀρισμένους δὲ ἀπὸ αὐτοὺς καὶ ἐνδιαφέροντα σχηματικὰ δεδομένα, μὲ πολύχρωμη καλαισθητὴ εἰκονογράφηση.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θεωρεῖ σκόπιμο ὁ γράφων νὰ ἀναφερθῇ σὲ μαρτυρία ποὺ δὲν στερεῖται ἰδιαίτερας σημασίας. Ὑπάρχουν στὴν Δῆλο τὰ ἐρείπια Συναγωγῆς, ὅπου οἱ ἀνευρεθεῖσες ἐγχάρακτες πλάκες στὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ ὑπογραμμίζουν τὴν οἰκουμενικότητα ποὺ παρουσίαζεν ἡ νῆσος κατὰ τὴν ἀρχαία περίοδο⁴.

Ἐξ ἴσου σημαντικόν, ἂν μὴ σημαντικώτερον, εἶναι ὅτι ἡ Δῆλος ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, στὸ βιβλίον Μακκαβαίων Α, Κεφ. ΙΕ, στ. 23.

3. ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.

3α. Σοβαρὴ παράλειψη θὰ ἀποτελοῦσε, ἂν ἡ ἐξεταζομένη περίπτωση τῆς Δήλου δὲν εὗρισκε τοὺς συσχετισμούς της μὲ τὴν θελκτικὴ καὶ γεμάτη ἀπὸ γοητευτικὰ ἐπεισόδια ἐλληνικὴ Μυθολογία, ἡ ὁποία γιὰ ὀρισμένες μάλιστα περιπτώσεις θεωρεῖται ὅτι «ἀνήκει εἰδικώτερον εἰς τὸν κύκλον τῆς ὀνομασθείσης Saga». Πρόκειται, γιὰ τοὺς μύθους ἐκείνους, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Σπυρίδων Μαρινάτος προλογίζων τὴν «Ἑλληνικὴν Μυθολογίαν» τοῦ Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ Jean Richepin⁵ «τοὺς μύθους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν πυρῆνα ἱστορικό, τοὺς ὁποίους ὁμως ἡ λαϊκὴ παράδοσις καὶ αἱ συντεχνίαι τῶν ραψωδῶν μᾶς παρέδωκαν μὲ μυθολογικὴν μορφήν καὶ ἐξωραϊσμόν. Εἰς τοὺς πλείστους μύθους ὑπάρχει πυρὴν ἱστορίας καὶ γεγονότων πραγματικῶν».

Ἡ Μυθολογία αὕτῃ ἀπόλυτα βεβαιωτικὴ γιὰ τὴν ἄφθαστη δημιουργικὴ φαντασία τῶν Ἑλλήνων, ἐκφράζει συγχρόνως μὲ τοὺς θεογονικοὺς μύθους της καὶ καθιστᾷ ἀπόλυτα αἰσθητὴ τὴν παρουσία τοῦ ὀρθολογικοῦ χαρακτῆρα τῆς ἐλληνικῆς

4. α) P. J. -B. Frey: Corpus of Jewish Inscriptions. Jewish Inscriptions from the third Century B.C. to the seventh Century A.D. Cita del Vaticana p. 523 et seq. New York 1975.

b) P. Brunlau: Les Israélites de Délos et la Juiverie Delienne. Bulletin de Correspondance Hellénique. Ecole Française d'Athènes, p. 465 et seq. Paris CVI-1982.

5. J. Richepin: Ἑλληνικὴ Μυθολογία. Ἐπιμέλεια Σ. Μαρινάτου. Μετάφρ. Ν. Τετενέ, τ. Α, Β. Ἀθῆναι 1953.

Βιβλιογραφεῖται καὶ τὸ μνημειῶδες 5τομον ἐλληνικὸν ἔργον: «Ἑλληνικὴ Μυθολογία». Ἐκυκλοφόρησε τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1986, ὅτε εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀποπερατωθῇ ἡ μελέτη αὕτη.

σκέψης και νοοτροπίας, δεδομένα που την διαχωρίζουν από εκείνη των άλλων λαών.

3β. Στην Εισαγωγή του ο συγγραφέας της διτόμου αυτής Μυθολογίας, θα όμιλήσει «για ζωντανό λόγο με πνοή, με χτύπους καρδιάς, με έκρήξεις σκέψεως, με αποχρώσεις φωνής, με χειρονομίες, με όλο το σώμα, με όλο το έν έν δράσει». Είναι ο λόγος, θα προσθέση, «ο μαγικός λόγος που άρωματίζει τους διαλόγους του Πλάτωνος. Είναι εκείνος που άνθιζε στα χείλη του θείκου Σωκράτη και είχε μετατρέψει το σοφό σε έφευρέτη του Άνθρώπου, επιγείου θεού των ανθρώπων».

Ζητεί ο συγγραφέας στην συνέχεια της Εισαγωγής του «να μεθύσωμε από τους μύθους και τα πρόσωπα, έτσι που ή τύχη θα τους φέρη μπροστά μας, στο χορό μας, μέσα στον κήπο των θαυμασίων».

Τής διθυραμβικής αυτής Εισαγωγής για το γένος των Έλλήνων δέν είναι δυνατόν να δοθούν περισσότερα στοιχεία. Άμυδρά είναι ή έδω παρουσιαζόμενη εικόνα της ύψηλης στάθμης που διέπει την σκέψη του Richerpin και του φιλαρχαίου πνεύματος που διαποτίζει όλόκληρο το έργο του.

Τους Άθηναίους τους διαχωρίζει ο Richerpin, χαρακτηρίζοντάς τους ως «το άνθος της Ελλάδος», αλλά και για τους άλλους Έλληνες θα εκφρασθή έτσι: «οί φίλοι μας οί Έλληνες και άληθινοί πρόγονοί μας». Την άφήγηση θα συμπληρώση ο Richerpin με μία άλλη έκφραση και αυτή είναι ή άπάντηση που έδωκε ο Αιγύπτιος ιερέας στον Πλάτωνα, όταν τον έρώτησε για το παρελθόν και το μέλλον των πραγμάτων και των ανθρώπων.

«Έσεΐς οί Έλληνες, είσθε και άσφαλώς θα μείνετε για πάντα ή νεότης του κόσμου», απήντησεν ο Αιγύπτιος ιερέας.

Οί θέσεις που προηγήθησαν του Richerpin μένουν άναξιολόγητες και άναξιοποίητες από τους συγχρόνους Έλληνες, όπως και του πλήθους των άλλων έπιφανών ξένων, οί όποιοι, όμιλοϋντες για τον άρχαίο μας κόσμο, διετύπωσαν καταπλήττους κρίσεις με αυτόχρονα καταπληκτικό τρόπο, που συνθέτει άληθινούς διθυράμβους. Όρισμένοι από αυτούς άναφέρονται σε βιβλία του γράφοντος⁶. (πρβλ. και Τμήματα 7α, 7γ).

Υπάρχουν όμως και κάποιες άλλες θέσεις πολύ πρόσφατες που επιβάλλουν με νομοτελειακή άναγκαιότητα την σύζευξη του άρχαίου κόσμου με τον σύγχρονο. Αυτές υπεγραμμίσθησαν σε μία σειρά τηλεοπτικών εκπομπών, κατά μñνα Ίανουάριο του έτους 1986, με θέμα το Μουσείο του Λούβρου και τα ύψιστης καλλιτε-

6. α) Έπιστημονικής Έρεΐνης Άσκησις, σ. 17 κ.έπ. και σ. 102, Άθήναι 1973.

β) Ίδιοτυπία Έννοιών με Άξιοπρόσεκτους και Άξιοπρόσδεκτους Συσχετισμούς, σ. 146 και 158. Άθήναι 1984.

χνικῆς ἀξίας ἐκθέματά του, πού προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα.

Ἡ ἀφηγήτρια μὲ παλλόμενη φωνὴ μίλησε γιὰ τὸν ἀρχαῖο ἐλληνικὸ κόσμον πού «ἐθρεψε τὰ ὄνειρα τῆς Δύσεως» καὶ γιὰ τὴν «παρισινὴ εὐαισθησία» πού θεωρεῖ ὡς ἐπιβαλλόμενη τὴν ἐνότητα, ἡ ὁποία ὀφείλει νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν δύο κόσμων, τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ συγχρόνου. Ἐξ ἀφορμῆς δὲ τοῦ περιωνύμου ἀγάλματος τῆς Νίκης τῆς Σαμοθράκης, πού προῆλθε ἀπὸ τὴν συγκόλλησιν δύο περίπου ἑκατοντάδων θραυσμάτων καὶ παρὰ ταῦτα δὲν παύει νὰ ἀποτελεῖ καὶ νὰ θεωρεῖται δεῖγμα θαυμαστῆς, ἀριστουργηματικῆς γλυπτικῆς δημιουργίας, ἔφθασε σὲ σημεῖο καὶ μάλιστα μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση νὰ διατυπώσῃ: «Τὰ ἀγάλματα μπορεῖ νὰ θρυμματίστηκαν, οἱ ἀρχαῖοι ὅμως θεοὶ δὲν πέθαναν», γι' αὐτὸ καὶ χαρακτήρισε ὡς κρίσιμον καὶ ζωτικὰ ἀναγκαῖο τὸ ἀποτέλεσμα· τὴν ὀφειλόμενη τιμὴ στὶς ἀρχαῖες ἐλληνικὰς πόλεις, οἱ ὁποῖες ἐπεδίωκαν «τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἰδεώδους».

3γ. Ἐπειτα ἀπὸ τὰ προηγηθέντα, ἃς συνοψισθοῦν σὲ ὀλίγες γραμμὲς τὰ μυθολογικὰ στοιχεῖα, τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν Δῆλον, στὴν θεωρούμενη ὡς ἐπικρατέστερη ἀφήγησιν.

Ἡ Λητὼ ἔγκυος ἐκ τοῦ Διός, περιεπλανᾶτο ἀναζητώντας τόπον γιὰ νὰ γεννήσῃ· καὶ τοῦτο διότι ἡ ζηλότυπος σύζυγος τοῦ Διὸς Ἥρα εἶχεν ἀπαγορεύσει σὲ κάθε χώρα νὰ δεχθῇ τὴν ἐπίτοκον.

Τὴν διωκόμενη Λητὼ τὴν ἐδέχθη τελικῶς μετὰ τὴν νῆσον Ρήνειαν ἢ παράπλευρός της νήσος Δῆλος ἡ «ἐπιπλέουσα», ἡ ὁποία καὶ ἐστερεώθη ἔκτοτε διὰ παντός, μὲ τέσσαρες ἀδαμαντίνους κίονες, ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς Λητοῦς ὅτι θὰ ἴδρυσεν αὐτὴν ναὸν καὶ μαντεῖον.

Οἱ ὠδῖνες τοῦ τοκετοῦ ἄρχισαν καὶ διαρκοῦσαν πολὺ —9 ἡμερονύκτια— χωρὶς νὰ γίνεταί ὁ τοκετός, διότι ἡ κατ' ἐξοχὴν θεὰ τῶν γεννήσεων καὶ πιστὴ συμπαράστατις τῶν γυναικῶν στὶς ὠδῖνες τοῦ τοκετοῦ, ἡ Εἰλείθια, δὲν μποροῦσε νὰ ἔρθῃ, κατακρατούμενη στὸν Ὀλυμπο ἀπὸ τὴν Ἥραν.

Τελικῶς ὅμως κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ τῆς Ἥρας τὴν προσοχὴ καὶ ἔφθασε στὴν Δῆλον, ὅποτε καὶ ἐγέννησεν ἡ Λητὼ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀρτεμιν.

4. ΑΠΟΛΛΩΝΕΙΟ ΠΝΕΥΜΑ

4α. Ἡ μυθολογικὴ ἀφήγησιν πού προηγήθη, θὰ ἔγινεν ἀσφαλῶς ἀντιληπτό, γιὰ ποιὸν ἰδιαίτερον λόγον παρενεβλήθη καὶ ποιά βαθύτερη σκοπιμότητα ἐπιδιώκει νὰ ἐξυπηρετήσῃ.

Εἶναι προφανὲς ἡ ἐπιδιωκόμενη συσχέτισις τῆς Δήλου ὡς γενέτειρας τοῦ Ἀπόλλωνος, μὲ τὴν προβολὴν τοῦ Ἀπολλωνείου Πνεύματος, μέσα στὸ ὁποῖο κινεῖται μέγα μέρος τῆς ἱστορίας τῆς νήσου Δήλου. Ἀνάγκη βέβαια νὰ ἀναλυθῇ αὐτὸ ἀκρι-

θιγῶς ὅμως· καὶ ὁ λόγος εἶναι εὐνόητος.

Ὁ Ἀπόλλων θεωρεῖται ὡς μία πανελλήνια θεότης, ποὺ προσωποποιεῖ τὴν λάμψη τοῦ ἑλληνικοῦ οὐρανοῦ, τὸ κάλλος τῆς ἑλληνικῆς φύσης, τὰ ὑπέροχα διανοη-
τικά καὶ αἰσθητικά πλεονεκτήματα τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Τὰ χαρακτηριστικά αὐτὰ ἐξιδανικεύουν μία θεότητα, ποὺ ἐκφράζει ὅ,τι μεγαλειῶδες καὶ ὠραῖο ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἡ ἑλληνικὴ φύση, ὅ,τι ὠραῖο καὶ ὑψηλὸ ἔχει δημιουργήσει ἡ ἑλληνικὴ φυλή. Γι' αὐτὸ καὶ εἶναι δικαιολογημένη ἡ ἄποψη ὅτι μὲ τὴν ἐμφάνισή τοῦ Ἀπόλλωνος στὴν ἑλληνικὴ Μυθολογία, ἀνατέλλουν ἡμέρες ἡμερώτερου βίου καὶ ἀρχίζει βαθμιαία ἐξελικτικὴ πορεία πρὸς τὴν πρόοδο.

Ἔτσι ἐξηγῶνται οἱ πολλαπλὲς ἐπικλήσεις πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, τὰ ἀπει-
ράριθμα λατρευτικά ἐπίθετα καὶ οἱ λατρευτικὲς ἐορτές, ποὺ συνθέτουν πολυὺν μὲς
μορφὲς λατρείας, ὑλοποιούμενες σὲ ἀπεικονίσεις τοῦ θεοῦ ἐξόχου μεγαλοπρεπείας,
ὅπως ἐκεῖνες τοῦ ἀετώματος τῆς Ὀλυμπίας καὶ οἱ ἄλλες τοῦ ἀριστουργηματικοῦ
ἔργου τοῦ Φειδίου στὴν ζωφόρο τοῦ Παρθενῶνος.

4β. Πατὴρ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὁ Ἀπόλλων προσωποποιεῖται μὲ αὐτὸν καὶ ἡ
πηγὴ τῆς ζωῆς ὁ Ἥλιος. Εἶναι ὁ ὕψιστος τοῦ ἡθικοῦ κόσμου ἐξαγνιστὴς θεὸς καὶ
πρὸς αὐτὸν ἀπευθύνονται οἱ ἱκέτες γιὰ νὰ καθαρθοῦν ἀπὸ κάθε ἡθικὸ ῥύπο. Εἶναι
τὸ μέσον ἐξαγνισμοῦ καὶ ἀπαλλαγῆς τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τύψεις.

Μὲ τὸν Ἀπόλλωνα ταυτίζεται ἡ προφητεία καὶ μὲ αὐτὴν συνδέεται ἡ μαντικὴ,
ἐξυπηρετούμενη ἀπὸ τὴν ἐκστασιακὴ ἔμπνευση, στὴν ὁποῖαν ὑπέπιπταν μόνον οἱ
γυναῖκες.

Μὲ τὸν Ἀπόλλωνα ταυτίζεται ἡ λατρεία τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς τάξεως ἡ
Ἀρμονία, ὅπως καὶ κάθε κοινωνικὴ, πολιτιστικὴ καὶ πολιτικὴ πρόοδος.

Ὅλα αὐτὰ ἐκφράζονται μὲ δύο λέξεις καὶ συμπυκνῶνται σ' αὐτές: «Ἀπολ-
λώνειο Πνεῦμα».

Ἀπὸ τὸ Ἀπολλώνειο Πνεῦμα δὲν ἀπουσιάζει καὶ μία ἄλλη πλευρά: θεωρεῖται
ὁ Ἀπόλλων ἀπὸ ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν Νομοθέτης. Καὶ τὸ
φανερώνει αὐτὸ ἡ ἐπικύρωση τῶν νόμων ποὺ ἐξήτουν οἱ Νομοθέται ἀπὸ τὸ Μαντεῖο
τῶν Δελφῶν⁷, προνομιοῦχον τόπον τῆς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος μαζὶ μὲ ἐκεῖνο
τῆς Δήλου.

4γ. Εὐλογία καὶ ἡ σύνθεση ὕμνων πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, ἀπὸ τὸν Ὅμηρο
καὶ τὸν Πίνδαρο, τὸν Αἰσχύλο καὶ αὐτὸν τὸν Κικέρωνα. Ἀλλὰ καὶ τῶν παιάνων
ἡ διατύπωση, τῶν θρησκευτικῶν ἀσμάτων πρὸς ἀποτροπὴ τῶν κινδύνων, τῶν
πολεμικῶν ἐμβατηρίων, τῶν ἀσμάτων θριάμβου· ἀδόμενα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλ-

7. Ἀριστοτέλους: Ἀθηναίων Πολιτεία, 21, 6.

λωνος αὐτά, ἐξέφραζαν τὴν ὅποια ὁ Ἀπόλλων ἀσκοῦσε πρὸς τὰ πλήθη, ἐπιβολή, γοητεία, -μαγεία.

Γιὰ τὸν λαμπρὸ αὐτὸ θεό, λαμπρὸ ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ τὸ ἀπὸ μέταλλο ἱερὸ σύμβολό του: ὁ χρυσός. Κατὰ τὸν Καλλίμαχο τὸν Κυρηναῖο (Δ π.Χ. αἰών) τὸν Μέγιστο τῆς Ἀλεξανδρινῆς περιόδου Ποιητῇ καὶ Κριτικῷ, ἡ λύρα, ἡ φαρέτρα καὶ τὰ ἐνδύματα τοῦ Ἀπόλλωνος ἦσαν χρυσά, ὅπως χρυσοῦν ἦτο καὶ τὸ ἀγαλμά του στὸ ἄδυτο τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, Χρυσή καὶ ἡ Δῆλος μὲ τὴν γέννησή του*.

«Ἀπόλλωνα χρυσάορα γείνατο Λητώ»⁸.

*«Ἐν Δήλῳ τότε πρῶτον ἐγὼ καὶ Ὅμηρος ἀοιδοὶ
μέλπομεν, ἐν νεαροῖς ὕμνοις ῥάπαντες ἀοιδὴν,
Φοῖβον Ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὃν τέκε Λητώ»⁹.*

4δ. Ὅλες αὐτὲς τὶς ἀλληγορικὲς καὶ ὑπερβατικὲς ἔννοιες, τὶς ἐγνώριζε καλὰ ὁ Πρόδρομος τῶν Πυραύλων Werner von Braun. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ ἔδιδε τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ ὄνομα στὰ διαστημικὰ προγράμματα. Τὸν Ἀπόλλωνα εἶχε κατὰ νοῦν ὁ Braun καὶ ὅταν τὸν Ἰούλιο τοῦ 1973 διεκήρυσσε στὸ Παρίσι κατὰ τὸ Διεθνὲς Συνέδριον μὲ τίτλον: «Ὁ Ἥλιος στὴν Ὑπηρεσία τῆς Ἀνθρωπότητος» ὅτι: «Ὁ Ἥλιος τὸν ὁποῖον οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες προσωποποίησαν μὲ τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα, εὐρίσκεται στὸ κατώφλι μιᾶς νέας ἐποχῆς, ποὺ θὰ πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἐποχὴ τοῦ Ἥλιου».

Ἡ μορφή τοῦ Ἀπόλλωνος εἴλκυσε καὶ πολλῶν δημιουργικῶν πνευμάτων τὴν προσοχή, ἀκόμη καὶ μουσικῶν ὅπως τοῦ Gluck, ἡ ἀρχαιολατρεία τοῦ ὁποίου

*Θὰ πρέπει νὰ μὴ στερεῖται ἰδιατερότητος τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι, ὡς πρότυπο τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Ἑρμοῦ, ἐλάμβανον τὸν «ἐκπάγλου σωματικοῦ κάλλους εὐπατρίδῃ νεανία μὲ τὴν εὐγένεια τοῦ γένους τοῦ ὁποίου συνεμάχησεν ἡ φύση, χάρισασα ἑκτακτα ψυχικά καὶ πνευματικά προσόντα». Τὸν Ἀλκιβιάδῃ. Ὁ Πλάτων ἐπαινεῖ ἀκόμη καὶ αὐτὸν τὸν ὄνυχά τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ποδὸς του λέγων: «ἀβρῶς ὁ ὄνυξ ἐπεκάθητο τῶν δακτύλων».

Πέραν ὅμως αὐτῶν καὶ τῶν ὁποίων διευκολυντικῶν στοιχείων ποὺ ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ ὡς ὑποδείγματα, ἡ ἐξιδανικεύουσα δημιουργικὴ χάρις τοῦ ἀγαλματοποιοῦ ἀπετέλει τὸ κυρίαρχο στοιχεῖο, ἀφοῦ τὸ πρὸς δημιουργίαν ἀγαλμα (πάν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται), (Λεξικογράφος Ἡσύχιος) ἀκτινοβολοῦσε τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν τοῦ δημιουργοῦ. Κατεσκευάζεν αὐτὸς τὸ δημιούργημά του μὲ τὸν σκοπὸ τῆς ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ ἀγάλματος ἀγαλλιáσεως. Δὲν εἶναι λοιπὸν τυχαῖο τὸ γεγονός τῆς κοινῆς ρίζας τοῦ ἀγάλματος καὶ τῆς ἀγαλλιáσεως.

8. Ἡσιόδου: Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 771.

9. Ἡσιόδου: Ἀποσπάσματα, 265 (244).

εκφράζεται με τὰ ὀνόματα ἀρχαίων Ἑλλήνων θεῶν καὶ θεαινῶν ποὺ ἔδιδε στὰ ἔργα του. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ τὸ τιτλοδοτούμενον: «Ἡ Ἑορτὴ τοῦ Ἀπόλλωνος».

Καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ δὲν θὰ πρέπει νὰ μείνῃ ἀσύνδετο, μὲ τις ὅποιες ἀμφικτυονικὲς ἐορτὲς καὶ ἐκδηλώσεις καθιερωθοῦν. Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ λησμονηθῇ καὶ ὁ Ὕμνος στὸν Ἀπόλλωνα τῶν Δελφῶν ποὺ μετέγραψεν ὁ Theodore Reinach. (Πρβλ. P. Themelis: *The Delphi Museum*, p. 67 et seq. *The Hymn of Apollo*. Ekdotike Athinon, Athens 1981).

5. ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΙΚΟ ΠΝΕΥΜΑ

5α. Ἀπολλώνειο καὶ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα συμπορεύονται. Τὸ δεῦτερον, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἐκφράζει ἰδιαίτερα τὴν συναδέλφωση τῶν πόλεων στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Μὲ τὴν μελέτῃ αὐτὴ ἐπιδιώκεται νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἐκφράζῃ τὴν συναδέλφωση καὶ ὅλων τῶν λαῶν στὴν ἐποχὴ μας.

Οἱ Δελφοὶ* τόπος λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ Ἀπολλώνειο βεβαίως Πνεῦμα συμβολίζουν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Δῆλος, γενέτειρα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἦτο καὶ αὐτὴ τόπος λατρείας του, συνεπῶς καὶ αὐτὴ συμβολίζει τὸ ἴδιο Πνεῦμα, ποὺ ἀπετέλεσε ἀντικείμενο τοῦ Τμήματος 4 ποὺ προηγήθη. Τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα ἀντικείμενο τοῦ Τμήματος αὐτοῦ, θὰ συναρτηθῇ περισσότερο μὲ τὴν Δῆλο¹² καὶ μὲ ὅ,τι τὸ ἰδιαί-

*Στὸ ἐκεῖ Μαντεῖον ἐλάμβαναν «ἐκ φλογὸς καθαρᾶς καὶ ἀμολύντου» τὴν ὁποία ὁ ἥλιος προσφέρει «διὰ τῶν σκαφείων», μὲ τὰ ὁποῖα «αἱ Ἑστιάδες παρθέναι ἀνήπτον τὸ πῦρ»¹⁰. Ἀναφερόμενον αὐτό, ποὺ ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς ἡλιακὴν ἐφαρμογὴν ἀπὸ τὶς πρῶτες, γίνεται χρῆσι στὰ ἐδῶ διατυπούμενα, μεταφερομένων καὶ ἄλλων ἀρχαίων ἡλιακῶν ἐφαρμογῶν ἀπὸ κατὰ καιροὺς δημοσιεύματα τοῦ γράφοντος¹¹.

10. Πλουτάρχου: Νουμᾶς, IX, 26, 8.

11. α) Ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἡλιακῶν Ἐφαρμογῶν. Ἀρχιμήδης οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ οἱ μετ' αὐτόν. *Ἡλιακὴ Ἐνέργεια*, τ. I, σ. 50 κ.ἐπ. 1960.

β) Ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῶν Ἡλιακῶν Ἐφαρμογῶν. Ἡρων ὁ Ἀλεξανδρεὺς οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ οἱ μετ' αὐτόν: *Ἡλιακὴ Ἐνέργεια*, τ. I, σ. 76 κ.ἐπ. 1960.

γ) Ἐκ τῆς Ἱστορίας τῶν Ἡλιακῶν Ἐφαρμογῶν. Ἀπὸ τοὺς Ἀρχαίους διὰ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὴν Σύγχρονον Ἐποχὴν. *Ἡλιακὴ Ἐνέργεια*, τ. I, σ. 118 κ.ἐπ. 1960.

δ) Ἡλιακὲς Ἐφαρμογὲς στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Πρακτικὰ Συνεδρίου Ἰνστιτούτου Ἡλιακῆς Τεχνικῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τ. Α, ΣΥΣ-Ι-9, Θεσσαλονίκη 1982.

12. G. T é n é k i d e s: *L' Amphictyonie de Delphes et la Ligue de Corinthe*. *Revue Générale de Droit Internationale*, p. 6, Janvier-Fevrier 1931 Paris.

τερο πάρουσιάζει αυτή, ώστε να καταστῇ καὶ σήμερα ὁ ὁμφαλὸς τοῦ συγχρόνου κόσμου, ὅπως καὶ ἄλλοῦ στο κείμενο αὐτὸ ἀναφέρεται (πρβλ. Τμήματα 6γ καὶ 10γ), πρᾶγμα ποὺ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ συνέβαιναν, ὅποτε καὶ εἶχε ἐπὶ ὁλοκληροῦς αἰῶνας καταστῇ, τὸ κέντρο τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου.

5β. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνουν οἱ ἐννοίες περισσότερο βατὲς καὶ γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπαιτεῖται νὰ διατυπωθοῦν τὰ ἀκόλουθα:

Ἀπὸ τὰ μέσα τῆς 6ης π.Χ. ἑκατονταετίας, ὁ μεγαλοφυὴς Πεισίστρατος διέγνωσεν ὅτι τὸ μέλλον τῶν Ἀθηναίων πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ στοὺς Αἰγαῖο καὶ ἰδιαιτέρα στὶς Κυκλάδες, γι' αὐτὸ δὲ ἐδέχθη καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀπὸ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν ἐντολὴ («χρηστήριον») τῆς ἀνανεώσεως τῆς προγενεστέρας μεγαλοπρεποῦς λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος στὴν Δῆλο, ἡ ὁποία ἀπέκτησε τὴν προτέρα σπουδαιότητά της καὶ ἀνῆλθε σὲ ἀκμή, ὅταν ὁ προαναφερθεὶς Ἀριστείδης (πρβλ. Τμήμα 2), ἔδωκε ἐλευθεριώτατο ἀμφικτυονικὸ τύπο ὀργανισμοῦ, μὲ τὴν ἱδρυση τῆς ναυτικῆς συμμαχίας, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ μὲ κέντρο τὴν Δῆλο.

Ὁ θεσμὸς τῶν ἀμφικτυονίων μετεφυτεύθη ἀκόμη καὶ στὴν Μεγάλῃ Ἑλλάδᾳ.

Ἄς σημειωθῇ ὅτι ἐκόπτοντο καὶ νομίσματα στὴν μία ὅψη τῶν ὁποίων ὑπῆρχε ὁ Ἀπόλλων, ποὺ ἐκράτει κλάδο δάφνης, ἔχων πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ τὴν λύρα καὶ ἐγγραφὴ Ἀμφικτιόνων*.

5γ. Χρήσιμο ἀκόμη εἶναι νὰ προστεθῇ ὅτι δύο ἦσαν οἱ κύριες καὶ θεμελιώδεις διατάξεις τῆς Ἀμφικτυονίας, ποὺ βραδύτερα συνεπληρώθησαν καὶ ἀπὸ ἄλλες.

1) Ἀπαγόρευση καταστροφῆς μιᾶς πόλεως Ἀμφικτυονίδος ἀπὸ ἄλλην: «Μηδεμίαν τῶν ἀμφικτυονίδων ἀνάστατον ποιήσιν».

2) Ἀπαγόρευση καταστροφῆς ὑδραγωγείου Ἀμφικτυονίδος πόλεως: «Μὴδ' ὑδά-

*Χρήσιμο εἶναι νὰ προστεθοῦν αὐτὰ ποὺ ἀκολουθοῦν καὶ ἀφοροῦν στὴν ὀρθογραφία τῆς λέξεως Ἀμφικτυονία. Στὸ ἀρχαῖο νόμισμα, ὅπως ἤδη ἀνεφέρθη, ἡ λέξη Ἀμφικτιόνων ἀπαντᾷ μὲ Ι¹³. Ἀπαντᾷ ὅμως καὶ ἡ γραφὴ μὲ Υ¹⁴. Αἰτιολόγησις τῆς διαφορᾶς αὐτῆς πρέπει ἐδῶ νὰ ἀποφευχθῇ. Ἡ υἱοθέτησις τῆς γραφῆς μὲ Υ γίνεταί διότι σὲ ὅσα ξένα βιβλία ἀνέτρεξεν ὁ γράφων, συνήνητσε τὴν γραφὴν μὲ Υ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μελέτημα αὐτὸ θὰ κυκλοφορήσῃ στὸν ἔξω κόσμῳ μὲ ξενόγλωσσο Περιλήψην, ἵτω: ξενόγλωσσο καὶ πλήρες τὸ κείμενο, προεκρίθη ἡ ἀκολουθουμένη ξένη ὀρθογραφία.

13. α) I. Σβορώνου: Ἱστορία τῶν Νομισμάτων. Μετάφρ. ἐκ τοῦ B. Head, σ. 429. Ἀθῆναι 1898.

β) B. Head: Historia Numorum. A Manual of Greek Numismatics p. 341. Oxford 1911.

14. α) I. Σβορώνου: Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 616.

β) B. Head: Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 342.

των ναματιαίων εἴρξειν, μήτ' ἐν πολέμῳ μήτ' ἐν εἰρήνῃ».

Ἡ παράβαση τῶν διατάξεων αὐτῶν εἶχεν ὡς συνέπεια, τὸν συνασπισμὸν ὅλων τῶν Ἀμφικτυόνων ἐναντίον τοῦ παραβάτου. Αὐτὰ ἐπῆγαζαν ἀπὸ τὸ Δημόσιο Δίκαιο τῶν Ἑλλήνων καὶ συνετέλουν πράγματι σὲ καλλιέργεια ἡμερώτερων ἡθῶν μεταξὺ γειτονικῶν πόλεων. Ἡ ἔκφραση ποὺ ἀκολουθεῖ δίδει κατὰ τρόπον ἰδιαίτερα ἐπιβεβαιωτικὸ τὴν βαρύτητα ποὺ διεῖπε τὴν ὅλην ἀμφικτυονικὴ κίνηση καὶ ἐσφράγιζε τὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ τῆς ἀμφικτυονικῆς ιδέας:

«Κοινοὶ νόμοι οὓς καλοῦσιν ἀμφικτυονικούς, ἐξ ὧν φίλοι μὲν ὄντες ἀλλήλοις διετέλουν καὶ τὸ συγγενὲς φυλάττοντες ἔργοις μᾶλλον ἢ λόγοις»¹⁵.

58. Φρονεῖ ὁ γράφων ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἄσκοπος ἡ παράθεση μερικῶν χωρίων, τὰ ὅποια διευπλώθησαν ἀπὸ 3 ἐπιφανεῖς Ἑλληνας τοῦ ἀρχαίου μας κόσμου. Τὰ χωρία αὐτὰ δίδουν τὸ μέτρο τῆς προσοχῆς μὲ τὴν ὁποία περιεβάλλετο τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα, κατὰ τὶς περιόδους ποὺ ἔζησαν οἱ ἀναφερόμενοι. Εἶναι δὲ αὐτοί: Ὁ περιώνυμος πατὴρ τῆς Ἱστορίας Ἡρόδοτος (485-421 π.Χ.). Ὁ μέγιστος καὶ περιφημότατος ρήτωρ Δημοσθένης (384-322 π.Χ.). Ὁ μέγας Γεωγράφος καὶ Ἱστορικὸς Στράβων (63 π.Χ.-19 μ.Χ.).

«Οἱ Ἀλκμεωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι. Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἑόντα, τότε δὲ οὕκω τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι».

Ἡ ροδότου: Τερψιχόρη, V, 62.

«...Φίλιππος δ' ὅτι κωλύομεν αὐτὸν κοινωνεῖν τῆς ἀμφικτυονίας φοβοῦμαι μὴ πάντες περὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος ὀργιζόμενος, κοινὸν ἐφ' ἡμᾶς ἀγάγῃσι τὸν πόλεμον, τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων δόγματα προστησάμενοι».

Δημοσθένους: Περὶ Εἰρήνης, V, 19.

«...ἦν δὲ Ἀμφικτυονία τις περὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο ἐπὶ πόλεων, αἱ μετεῖχον τῆς θυσίας».

Στράβωνος: Γεωγραφικῶν, C. 374, 14.

«Ὁ γχηστός δ' ἐστίν, ὅπου τὸ Ἀμφικτυονικὸν (συμβούλιον) συνήγετο ἐν τῇ Ἀλιαρτία πρὸς τῇ Κωπαίδι λίμνῃ καὶ τῷ Τηνερικῷ πεδίῳ».

Στράβωνος: Γεωγραφικῶν, C. 412, 33.

«Καὶ δὴ τὸ Ἀμφικτυονικὸν σύστημα ἐκ τούτων συνετάχθη περὶ τε τῶν κοινῶν βουλευσόμενον καὶ τοῦ ἱεροῦ τὴν ἐπιμέλειαν ἔξον κοινοτέραν, ἅτε χρη-

15. Pauly-Wissowa: Real Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft. Amphiktyonia. B. I. s. 1916. Stuttgart 1894.

μάτων ἀποκειμένων πολλῶν καὶ ἀναθημάτων φυλακῆς καὶ ἀγιστείας δεομένων μεγάλης».

Σ τ ρ ά β ω ν ο ς: Γεωγραφικῶν, C. 420, 7.

Τὰ παρατεθέντα χωρία δὲν χρήζουσιν σχολιασμοῦ, πλὴν ἐκείνων τοῦ Στράβωνος, ὁ ὁποῖος μολονότι νεώτερος τῶν δύο ἄλλων, ἐν τούτοις τὰ χωρία του σαφῶς καθορίζει ὅτι καὶ μέχρι τῶν χρόνων του ἀδιάπτωτο παρέμενε τὸ ἀμφικτυονικὸν ἰδεῶδες. Αὐτὸ ἐνισχύεται ἀπὸ μίαν ἄλλην περίπτωσιν ποὺ ἀκολουθεῖ, τῆς ἰδίας περίπου χρονικῆς περιόδου καὶ ἣ ὁποία ἀποτελεῖ ἀκριβῆ μαρτυρία.

Δελφικὲς ἐπιγραφὰς μᾶς πληροφοροῦν πράγματι ὅτι τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενο καὶ μέχρι τῶν πρώτων μεταχριστιανικῶν χρόνων, συνδεόμενον μάλιστα μὲ τὸν ἐκ Χαιρωνείας τῆς Βοιωτίας καταγόμενον μέγα Βιογράφου καὶ Ἡθικολόγου Πλούταρχου (48-127 μ.Χ.).

Ὁ Πλούταρχος, ὅταν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν ἐνεργὸ δημόσιον βίον, ἀφιερῶσθαι τὴν λατρεία τοῦ Ἀπόλλωνος. Οἱ Δελφοὶ «ἐξαιρέτως τιμῶντες αὐτὸν» ἀπένειμαν κατὰ τὸ ἔτος 95 τὴν «διὰ βίου ἱερωσύνην». Εὐγνωμονοῦντες δὲ ἱδρυσαν μνημεῖο τοῦ ὁποίου ἔχει διασωθῇ τὸ ἐπίγραμμα ποὺ ἀκολουθεῖ:

«Δελφοὶ Χαιρωνεῦσιν ὁμοῦ Πλούταρχον ἔθηκαν τοῖς

Ἀμφικτυόνων δόγμασι πειθόμενοι».

5ε. Δὲν κατέστη δυνατόν ἀπὸ τὸν γράφοντα νὰ ἀνευρεθῇ μέχρι πότε γίνεται λόγος περὶ τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Πνεύματος.

Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης (331-363 μ.Χ.) —ἀναφέρεται στὴν σ. 115 τοῦ βιβλίου 6β— ἀγαπῶν μὲ πάθος τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἐλάτρευε τὸν Ἥλιον (Ἀπόλλωνα), ποὺ ἐθεώρει ὡς πρόγονό του. Ἡ ἀπόπειρά του δέ, προσερχόμενη ἀπὸ τὸν «ἰδεολογικὸ φανατισμό» του πρὸς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, γιὰ τὴν ἀναστήλωση τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων, δὲν εὗρε βεβαίως καμμίαν ἀπήχησιν. Ἐπιβεβαιωτικὸ καὶ τὸ συμβάν τὸ σχετιζόμενο μὲ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐζήτησε «χρησμόν», ἔλαβεν ὅμως ἀντ' αὐτοῦ τὴν γνωστὴ ἀρνητικὴ ἀπάντησιν*.

Δὲν εἶναι ἀσφαλῶς ὁ γράφων ἐκεῖνος, ποὺ θὰ εἶχε βαρύνοντας λόγους, οἱ ὁποῖοι θὰ διευκόλυναν τὴν ἀπαιτούμενη βαθύτερη διείσδυση πρὸς εὐρύτερη ἐπεξεργασία τοῦ θέματος, καθοριζόμενων τῶν προϋποθέσεων, οἱ ὁποῖες θὰ ἐπέβαλλαν τὴν συνέχιση ἢ τὴν ἀνακοπὴ τῆς ἀμφικτυονικῆς ἰδέας, τῆς ὁποίας ὅχι μόνον νὰ μὴ εἶχεν ἀνάγκην ἢ ἀρξαμένη βυζαντινὴ περίοδος, ἀλλ' ἀντιθέτως νὰ ὑπῆρχαν ἰδιαίτεροι λόγοι ἀπομακρύνσεως τοῦ ἀμφικτυονικοῦ πνεύματος.

* «Εἶπατε τῷ βασιλεῖ, χαμαὶ πέσε δαίδαλος αὐλά.
Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν, οὐ μάντιδα δάφνην,
οὐ παγὰν λαλέουσιν ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

Διακόπτει λοιπόν ο γράφων κάθε άλλη παρατήρησή του και προσθέτει δύο μόνο φράσεις ρηξικελεύθου έρευνητοῦ, οί όποϊες έπιγραμματικώτατα δίδουν άπάντηση στο άναφυέν θέμα.

«Ο Κωνσταντίος ο Β' έπληξε τās παλαιάς θρησκείας άπαγορεύσας τῷ 356 τήν λατρείαν τῶν ειδώλων καί τήν τέλεσιν θυσιῶν... Οὔτω τὸ θρησκευτικὸν καί πνευματικὸν σύστημα τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἤρχισε καταρρέον, ἀποκαθίστατο δὲ ἡ Ὀρθοδοξία ὡς έπίσημος τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας θρησκεία καί πνευματικῇ ἀρχή¹⁶.

6. ΤΑ ΔΗΛΙΑ. ΟΙ ΔΗΛΙΑΣΤΑΙ

6α. Πρὸς τιμὴν τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος έτελοῦντο τὰ Δήλια*, μεγίστη καί έπισημότατη πεντ(α)ετηρικὴ (ἀνὰ πενταετίαν) έορτή, κατὰ τὸν «ιερόν μῆνα» τοῦ δηλιακοῦ ἡμερολογίου, ποὺ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἀνθεστηριῶνα τῶν Ἀθηναίων, ὅγδοον μῆνα τοῦ ἄττικοῦ έτους καί ὁ όποῖος, ὡς γνωστὸν εἶναι ὁ Μάρτιος.

Ἀπεστέλλοντο τότε «αἱ θεωρίαι», ὅπως ὠνομάζοντο οἱ ἀντιπροσωπεῖς τῶν ἄλλων πόλεων, ἡ παρουσία τῶν ὁποίων μὲ τοὺς λεγομένους «Δηλιαστάς», προσέδιδε μεγαλοπρέπεια στίς έορτές, οἱ όποϊες καί ἐξέφραζαν τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα.

*«Οἱ πεμπόμενοι εἰς τὸ τῶν Ἀμφικτυόνων σύνεδροι
(πάντων τῶν Ἑλλήνων εὐσεβέστατοι) ὡς κύριοι
τῶν ψήφων ἐλέγοντο ιερομνήμονες..... ιερομνήμων
ἐλέγετο ὁ πεμπόμενος σύνεδρος ὑπὲρ τῆς πόλεως»¹⁷.*

Αὐτῶν τῶν έορτῶν τήν Ἀναγέννηση εἰσηγεῖται ὁ γράφων, μὲ διεθνεῖς συνάξεις εκπροσώπων ἀπὸ τήν οἰκουμένη ὁλόκληρη, ἀνὰ τακτὰ χρονικά διαστήματα, ἀνανεουμένης τῆς ἀρχῆς ποὺ διεῖπε τὸν ἀρχαῖο κόσμο, μὲ έπιβαλλόμενο καί ἀπαραίτητο έκσυγχρονισμό, ὁ όποῖος θὰ κινεῖται στίς προσδοκίες καί τὰ γενικώτερα θέσμια τὰ ἀνταποκρινόμενα στίς σύγχρονες ἀπαιτήσεις.

᾽Ωμιλήσαμε γιὰ «Ἀναγέννηση», τήν ὁποίαν ἄς συσχετίσωμε μὲ τήν γνωστὴν ἐκείνη κοσμοϊστορικὴ περίοδο (1400-1600 μ.Χ. περίπου) ποὺ χαρακτηρίζει τήν ἐξαιρετὴ ἀνθήση τῶν γραμμάτων καί τῶν τεχνῶν καί τήν ὁποίαν, ὅπως εἶναι γνωστό,

*Τὰ Δήλια μὲ ἄλλη έκφραση έωρτάζοντο ἀπὸ τὸ β ἡμισυ τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος, ἀνὰ πᾶν τρίτο έτος κάθε Ὀλυμπιάδος.

16. Δ. Α. Ζακυθινόῦ: Βυζαντινὴ Ἱστορία 324-1074, σ. 43, Ἀθῆναι 1972.

17. Pauly-Wissowa: l.s.c., s. 1914, Stuttgart 1923.

διέπει καὶ ἔντονα τροφοδοτεῖ ἡ στροφή πρὸς τὴν φύση, κυρίως ὅμως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, μὲ ἀναβίωση τῶν πνευματικῶν τῆς ἀξιών, θριαμβευτικῶς εἰσερχομένων στὴν εὐρωπαϊκὴ παιδεία καὶ τέχνη.

Ἐπιγραμματικώτατα γιὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴ θὰ λεχθῇ:

«Μιλώντας γιὰ Εὐρώπην μιᾶς καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα πολὺ περισσότερο παρ' ὅ,τι θὰ τὸ κάναμε ἂν μιλούσαμε μόνον γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἀκριβῶς ὁ καρπὸς τῆς Ἑλλάδος»¹⁸.

Τὸ ἀνωτέρω θὰ ἐνισχυθῇ μὲ μίαν ἄλλην ἀνάλογο ρῆσιν ἐνὸς ἄλλου Ἀκαδημαϊκοῦ: «Ὁ Οὐμανισμὸς ὄχι μόνον πιστεύει στὴν ἀνανεωτικὴ δύναμιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἀνυψώνεται ὁ ἴδιος σὲ ἀνάλογο γνωστικὸ ἐπίπεδο, ὥστε νὰ εἶναι σὲ θέσιν νὰ τοποθετήσῃ ἐμπρὸς σὲ σαφῶς ἀντικειμενικὴ ἱστορικὴ προοπτικὴ καὶ τὸν ἑλληνικόν»¹⁹.

Θὰ παρατεθῇ ἀκόμη τοῦ ἰδίου Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ ὁ ἐπίσης ἐπιγραμματικὸς τίτλος μελέτης του: «Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ταυτότητα φέρει τὴν Σφραγίδα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δὲν εἶναι ἡ Κοινότης τοῦ Αἵματος ἀλλ' ἡ Κοινότης τῆς Παιδείας πού συνιστᾷ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Κοινότητα. Ἡ Σύγχρονη Εὐρώπη Γνήσια Κόρη τοῦ Ἑλληνισμοῦ». (Ἰούνιος 1984).

6β. Οἱ ἐκδηλώσεις πού ἀνεφέρθησαν, θὰ πραγματοποιοῦνται στοὺς πανάρχαιους ἐκείνους χώρους μὲ τὸ πλουσιώτατο ἱστορικὸ τους παρελθόν, τοὺς ὁποίους θὰ φωτίζουν κυριολεκτικὰ καὶ μεταφορικὰ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς Συγχρόνου Τεχνολογίας, ὠρισμένα τῶν ὁποίων θὰ ἐξαγγέλλουν καὶ μηνύματα μεταφορᾶς πρὸς τοὺς πάντας, ἀλλὰ καὶ ἐξακτινώσεως πρὸς τὸν κόσμον ὁλόκληρον, παλαιωτάτων ἐπινοήσεων καὶ νεωτάτων ὑποδειγματικῶν τεχνολογικῶν μεθόδων.

Πάντα ταῦτα θὰ εὐρίσκουν τὴν ἐνεργειακὴν τῶν ἐξυπηρέτησιν, εἰς τὴν ὑποδειγματικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν φυσικῶν πηγῶν τοῦ συγκροτήματος τῶν νήσων, συγχρόνως ὅμως θὰ προβάλλουν παραστατικὰ καὶ τὴν ἐπιβαλλόμενη περιβαλλοντικὴ προστασία. (πρβλ. Τμῆμα 10β).

6γ. Τῶν ἀνωτέρω περιγραφομένων δραστηριῶν οἱ συνέπειες, διότι θὰ ἐξυπηρετοῦν καὶ θὰ προβάλλουν ὑποδειγματικῶς τὴν διάσωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν δυσμενῆ τεχνολογικὴν ἐπιπτώσειν καὶ παράλληλα θὰ ἐπιζητοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἰδίου, σὲ ἐπίπεδα τῆς δυνατῆς νὰ ἐπιτευχθῇ εὐδαιμονίας, πού προσφέ-

18. Π. Κανελλόπουλος: Ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος, τ. Α, σ. 8, Ἀθήναι 1947.

19. Γ. Κ. Βλάχου: Εἰσαγωγή στὴν Ἱστορίαν τῆς Πολιτικῆς Σκέψεως, σ. 17, Ἀθήνα 1975.

ρουν οί θησαυροί τοῦ ἀνεξάντλητου καὶ ἀναλλοίωτου πνευματικοῦ κόσμου, μὲ συνειδητὰ ἔντονη τὴν ἀπάρνηση παντὸς ὅ,τι χωρίζει καὶ εἰλικρινὰ εὐπρόσδεκτη τὴν παραδοχὴ παντὸς ὅ,τι ἐνώνει.

Οἱ θέσεις αὐτές, γιὰ τὶς ὁποῖες δὲν θὰ ὑπάρχουν, δὲν θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἀντιθέσεις, ἀν ἐπικεντρωθοῦν σὲ ἓνα κλῖμα ἐγρηγόρσεως, θὰ καταστήσουν τὴν περιοχὴ ὁμφαλὸ τῆς γῆς, (πρβλ. Τμήματα 5α, 10γ) ἀπὸ ὅπου θὰ ἀκτινοβολεῖται τὸ πνεῦμα τῆς συναδελφώσεως τῶν λαῶν, μὲ πανανθρώπινο χαροκτήρα, τοῦ ὁποίου τόσην ἀνάγκην ἔχει ὁ σύγχρονος κόσμος.

Ἡ ἀμφικτυονικὴ λοιπὸν ἰδέα τοῦ ἀρχαίου κόσμου λαμβάνει διεθνοῦς σημασίας ἀξιολόγησι γιὰ τὸν σύγχρονο κόσμο, παράλληλα ὅμως δὲν θὰ παύει νὰ συνθέτει καὶ μία ἄλλη διάστασι ἐπεκτεινόμενη σὲ μετριοφρονα (πρβλ. Τμήματα 7α καὶ 10δ), ὅπως ἐπιβάλλεται, προβολή, ὑψιστης βεβαιότατα ἐθνικῆς σημασίας. (6β) (σ. 146 κ.ἐπ. καὶ σ. 155 κ.ἐπ.).

7. ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΙΩΝ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ

7α. "Ὅτι ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀναδρομὴ στὸ παρελθόν, θὰ εὔρη μεγάλη ἀπήχησι στοὺς ξένους καὶ ἀναγνώρισι ἀπὸ αὐτοὺς, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη καμμία ἀμφιβολία. Ἀναμένεται μάλιστα νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ τοὺς ξένους καὶ οἰκονομικὴ ὑποστήριξι. Καὶ δὲν θὰ ὑπάρχη ἀμφιβολία, ἐφ' ὅσον οἱ χειρισμοὶ γίνουν μὲ περισκεψὴ καὶ μὲ τὴν ἐπιβαλλόμενη μετριοφροσύνη. (πρβλ. Τμήματα 6γ, 10δ).

Ἡ ἴδια ὅμως βεβαιότητα δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ γιὰ τοὺς γηγενεῖς, μολονότι οἱ ὅποιες προσβάσεις ὑπάρχουν καὶ τὰ ὅσα ἀνοίγματα γίνονται ἀπὸ τὴν Πολιτεία στὸν ἔξω κόσμο, πολλαπλῶς αὐτὰ μποροῦν νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἀπὸ τὴν πρότασι αὐτή, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἐξυπηρετήσουν.

Ἡ ἀναφορὰ στοὺς γηγενεῖς γίνεται καὶ γιὰ τὴν διάκρισι ἀπὸ τὴν Ὁμογένεια, διότι εἶναι τόσο γνωστὸς ὁ θερμουργὸς ζῆλος τοῦ ἐμφυχωμένου Ἑλληνισμοῦ τῆς Διασπορᾶς, ὁ ὁποῖος θὰ ἀντικρύσῃ τὸ θέμα μὲ τὸν ἀνυπερβλήτο ἐθνισμό του. (6β) (σ. 148).

Ἀποτελεῖ καταισχύνῃ γιὰ τοὺς συγχρόνους Ἕλληνας, ὅτι τὸ ἀρχαῖο τους κλασσικὸ παρελθόν, (πρβλ. Τμήματα 3β, 7γ) ποὺ οἱ ξένοι τὸ θεωροῦν νὰ συμπίπτῃ μὲ μία περίβλεπτη περίοδο τῆς παγκοσμίου ἱστορίας καὶ ποὺ οἱ ἴδιοι χαρκτηρίζουν ὡς περίοδο Ἑλληνικοῦ Μεγαλείου κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπετελέσθη τὸ Ἑλληνικὸ Θαῦμα, γι' αὐτὰ καὶ χαρκτηρίζουν τὴν Ἑλλάδα ὡς πνευματικὸν ἡγέτη τῆς ἀνθρωπότητος, ἀποτελεῖ ἐπαναλαμβάνω καταισχύνῃ, ὅτι τὸ παρελθόν αὐτὸ οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες, σὲ ἀρκετὸ ποσοστὸ τὸ περιφρονοῦν, ἐκτὸς μερικῶν εὐνοήτων ἐξαιρέσεων.

Πουθενά στη γῆ δὲν θὰ ὑπῆρχε ἓνα τέτοιο σύμπτωμα καὶ κανένας λαὸς στὸν κόσμο ὁλόκληρο δὲν θὰ παρουσίαζε μιὰ τέτοια ἀξιοδάκρυτη στάση, ἀφήνοντας ἀνεμπόδιστα τὰ κάθε λογῆς ἀνθρωπάρια νὰ μιλοῦν γιὰ ἀρχαιομανία καὶ προγονο-πληξία 6^α, (σ. 17)²⁰ (σ. 8) καὶ νὰ ἔχουν καταδικασμένο σὲ ἔσχατη περιφρόνηση τὸν ἀρχαῖο κόσμο, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὴν τὴν στιγμή τῶν πυραύλων καὶ τῶν ὀχημάτων τοῦ διαστήματος, ἔχει νὰ προσφέρει εὐφυέστατες διατάξεις ποὺ κατὰ τὸ παρελθὸν περιέγραψεν ὁ χαράσσων τίς γραμμὲς αὐτές¹¹, 20-21.

Ὁ κάθε λαὸς θὰ τιμοῦσε μιὰ τέτοια ἀξιοζήλευτη προγονική του παρακαταθήκη, ἀλλὰ καὶ οἱ πάντες θὰ τὴν ἐξεμεταλλεύοντο. Εἶναι τόσο γνωστὸν ὅτι ἄλλοι λαοὶ προσπαθοῦν νὰ προβάλλουν ἀκόμη καὶ ἀσημαντότητες, ἀκόμη καὶ τὰ πλεόν ἀνάξια γεγονότα τοῦ παρελθόντος των.

Οἱ ξένοι μᾶς ἔδωσαν καὶ συχνὰ μᾶς δίδουν μαθήματα —περισσότερα γι' αὐτὰ στὸ μεθεπόμενο Τμῆμα— ποὺ ἀποτελοῦν ραπίσματα, γι' αὐτὴ μας τὴν ἀσχημοσύνη πρὸς τὸν ἀρχαῖο κόσμο. Ἡ πληθωρική ἀσυνεσία δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ ἀνανήψουμε.

7β. Θὰ κινηθοῦμε λοιπὸν ἐναντίον τοῦ ρεύματος; (6α) (σ. 34) καὶ (6β) (σ. 159). Αὐτοῦ τοῦ ἐπιχωρίου, τοῦ γηγενοῦς ρεύματος; Τὸ ἔξω τῆς χώρας ὑπάρχον ρεῦμα, ὅπως θὰ δειχθῇ κατωτέρω, εἶναι τὸ ἐπιβαλλόμενο, εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ὑπαγορεύει ἡ ὀρθὴ σκέψη, ἡ νηφάλια κρίση.

Ἡ κίνηση ἐναντίον τοῦ ρεύματος ἀποτελεῖ ἥρωική ἐνέργεια, ἡ ὁποία βεβαίως ἀποτολμᾶται στὶς περιπτώσεις τῆς ἀπόλυτης πίστεως γιὰ τὴν ὀρθότητα τοῦ ἐνεργουμένου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ εὐδώνεται πάντοτε.

Ἰσως ὁ συνδυασμὸς καὶ συσχετισμὸς μὲ θέματα τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν πρώτην των προβολὴ δὲν προκαλοῦν ἐναντίωση, νὰ ἀποτελῇ συνιστώμενο χειρισμὸς, μάλιστα δὲ ὅταν τὸ ὅλον θέμα δὲν λαμβάνει τὴν μορφή, ἃς τὸ ὀνομάσαμε ἔτσι, μαθήματος δεοντολογίας —τοῦ εἴδους αὐτοῦ τὰ μαθήματα εἶναι σήμερα τόσον ἀποκρουστικά— ἀλλὰ τὴν μορφή προσφορᾶς διεξόδου στοὺς πολλαπλοὺς προβληματισμοὺς τῶν καιρῶν μας. Τότε ἀρχίζουν νὰ διαφαίνονται πολλὲς πιθανότητες, ἀν μὴ βεβαιότητες ἐπιτυχίας. Καὶ στὴν περίπτωσή μας εἶναι ἐμφανὴς ὁ ἐπιχειρούμενος ὡς ἐπιβαλλόμενος χειρισμὸς, ὁ ὁποῖος δυνατόν νὰ συντελέσῃ σὲ ὁδουση μὲ ἀποτελέσμα θετικό.

Ἰδοὺ μία εὐκαιρία νὰ κινητοποιηθοῦν οἱ παράγοντες ἐκεῖνοι, ὅσοι πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ἀρμόδιοι. Νὰ δραστηριοποιηθοῦν οἱ κατάλληλες δυνάμεις γιὰ νὰ ἀντικρουθῇ ἓνα ὑψίστης σημασίας θέμα καὶ ἐπὶ διεθνοῦς καὶ ἐπὶ ἐθνικοῦ πεδίου, μὲ ἰδιαίτερη προσπάθεια προσεγγίσεώς του κατ' ἀρχὴν καὶ ἐν συνεχείᾳ μὲ θερμὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν εὐδόωσή του.

7γ. Στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν θὰ πρέπει νὰ παραλειφθῇ ἡ καταχώριση τῆς γνώμης

—ἀποτελεῖ ἓνα πρῶτο μάθημα— ἐνὸς Γερμανοῦ Σκηνοθέτη, ὁ ὁποῖος σὲ συνέντευξή πού ἔδιδε πρὸ καιροῦ γιὰ τὸ ἀνέβασμα ἀπὸ τὸν ἴδιο τῆς Τριλογίας τοῦ Αἰσχύλου Ὁρέστεια, προσέθετε: «Θεωρῶ τὴν αἰσχυλικὴ Τριλογία ὡς «πηγὴ ἐνεργείας» καὶ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἀνέβασα ἓνα ἔργο γραμμένο πρὶν ἀπὸ 2.500 χρόνια».

Σ' αὐτά, ἓνας ἐγκρατέστατος Ἑλλήν Φιλόλογος καὶ καταξιωμένος Θεατρολόγος, ἀφοῦ προηγουμένως ἐχαρκτήρισε καὶ αὐτὸς τὸ ἔργο ὡς: «Δυνάμει ραδιενεργὸ κείμενο», προσέθετε, χαρακτηρίζων τὴν ἔκφραση τοῦ ξένου: «Φράση σημαδιακὴ», καὶ ἐν συνεχείᾳ διευτύπωνε: «Δὲν θὰ ἦταν ἄσκοπο νὰ συγεντρώσουμε τὴν προσοχή μας σ' αὐτὴν τὴν πηγὴ ἐνεργείας».

Ὁ ἀκολουθήσας ἓνα δεύτερο μάθημα. Μᾶς τὸ δίδει ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου (1975) Nicolaus Lobkowitz, Καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Θεωρίας καὶ Φιλοσοφίας, ὁ ὁποῖος ἀπευθυνόμενος πρὸς ὁμάδα Ἑλλήνων ἐπιστημόνων πού τὸν ἐπεσκέφθησαν, εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ αὐτὸ πού ἀκολουθεῖ: «Σεῖς οἱ Ἕλληνες παρελάβετε ἐμᾶς τοὺς Γερμανοὺς σκυλιὰ καὶ μᾶς ἐκάματε ἀνθρώπους. Ἐὰν ἐμεῖς οἱ Γερμανοὶ εἴχαμε τὴν κληρονομία πού ἔχετε σεῖς, θὰ εἴμεθα οἱ ἡμίθεοι τοῦ κόσμου».

Σκόπιμη ὅμως εἶναι ἡ παράθεση καὶ ἐνὸς ἀκόμη μαθήματος. Σχετίζεται αὐτὸ μὲ τὸν ἄλλοτε Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας τῆς Σενεγάλης, συγγραφέα καὶ ποιητὴ Léopold Sédar Senghor, ὁ ὁποῖος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸ τῆς χώρας διευτύπως τοῦτο: «Μὲ κατὰπληξὴ ἐπληροφόρηθην ὅτι ἔχετε ὑποβαθμίσει τὴν διδασκαλία τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν στὰ σχολεῖά σας. Πῶς εἶναι δυνατόν αὐτό! Ἔχετε μία τέτοια κληρονομία καὶ δὲν τὴν καλλιεργεῖτε; Δὲν τὴν ἐκμεταλλεύεσθε; Ἐμεῖς διδάσκομε τὰ ἀρχαῖα ἐλληνικά στὴν Σενεγάλη».

Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἐλληνολάτρης δὲν παρέλειψε νὰ ἀναφερθῇ στὴν ἀρχαία ἐποχὴ καὶ κατὰ τὴν βράβειυσή του μὲ τὸ Ὁνάσειο Βραβεῖο «Ἀθῆναι» τὸ 1985. Ἀπὸ τὸν λόγο του ἀποσπᾶται αὐτὸ πού ἀκολουθεῖ: «Ἐξακολουθοῦμε νὰ εὐρισκόμεθα ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος 1985. Καὶ αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύει τόσο ἐντονα ἡ ἀναγέννηση τῆς κλασικῆς παιδείας μετὰ τὸν δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον».

Ἄς περιορισθοῦμε στὶς ὅχι ἀπομακρυσμένες χρονικὰ αὐτὲς περιπτώσεις, ἀπὸ τὴν ἀτέλειωτη σειρὰ τῶν ἐπιφανῶν ξένων, τῶν ὁποίων τὰ μαθήματα γιὰ τὸ ἔνδοξο ἐλληνικὸ παρελθὸν μας, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαν εὖρει ἀπόλυτῃ τὴν ἀποτελεσματικότητά των καὶ κατὰ τὸ σημερινὸ μας παρόν.

Οἱ κριταὶ μᾶς κρίνουν, πρωτίστως, ὅχι βέβαια ἀπὸ τὴν ἱστορία πού ἔχομε κληρονομήσει, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἱστορία πού δημιουργοῦμε καὶ τὴν ὁποία μποροῦμε νὰ καταστήσουμε πληρέστερη, τελειότερη, φωτεινότερη, ἢν διδαχθοῦμε ἀπὸ τὴν

ιστορία εκείνη ή οποία ανήκει στο άπώτερο, κυρίως όμως στο άπώτατο παρελθόν μας.

Ή όποια κίνηση γίνεται στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες, κίνηση στροφής προς τις κλασσικές σπουδές, έφθασε και μέχρι της Σενεγάλης, γι' αυτό και δικαιολογημένα ο Πρόεδρος της, διετύπωσε τά άνωτέρω αναφερόμενα. Και είναι έντονη ή κίνηση αυτή και άξια να αναφερθώ κανείς, όπως στην περίπτωση εκείνη του "Αγγλου Ύπουργού Παιδείας George Wolden, ο όποιος άφοϋ έπεσήμανε και έψεξε την πολύωρη άπασχόληση τών παιδιών με την τηλεόραση, συνέστησε στους γονείς, τους διδασκάλους και στα παιδιά: «Όλιγώτερη τηλεόραση και περισσότερα άρχαία έλληνικά. Τά άρχαία έλληνικά και τά λατινικά δέν είναι νεκρές γλώσσες. Προωθούν την λογική και την πειθαρχημένη σκέψη. Και αυτό έχει τεράστια σημασία για τά άτομα που εργάζονται στις έταιρείες ήλεκτρονικών έγκεφάλων». Και ο εϋπαιδευτος αυτός Ύπουργός προσέθεσε: «Οί κλασσικές σπουδές δέν είναι μόνον άπαραίτητες για τους διδασκάλους. Με τις κλασσικές σπουδές αποκτā κανεις καθαρότητα σκέψης, άπαραίτητη στη βιομηχανία και στο έμπόριο»*.

Τελευταία έχει άνανεωθώ και στην Γαλλία ή περι την έλληνική γλώσσα κίνηση. Στην νότιο δέ Γαλλία μία έντονότερη κίνηση, ώδήγησε μέχρι και την δι' έλληλογραφίας έξυπνέρετη του σκοπού αυτού.

"Όλα αυτά άποτελούν ή δέν άποτελούν καταπελτώδεις άπαντήσεις στις έπιπόλαιες και μυωπικές άντιλήψεις εκείνων που θεωρούν περιττή την διδασκαλία όλων όσα άνεφέρθησαν και ή όποια γίνεται έμπόδιο, όπως άβασανίστως ισχυρίζονται, για την οίκονομική και βιομηχανική ανάπτυξη.

*Τά αναφερόμενα, ας συσχετισθούν με αυτά που ακολουθούν' άποσπώνται από την μελέτη του γράφοντος (21β) (σ. 142 κ.έπ.): Είναι πραγματικότητα, ότι τά πάντα διαποτίζονται από τον ώφελισμό, που είναι γνώμονας και κινείται μέσα στην οίκονομική και κοινωνική του χρησιμότητα. Και έτσι φθάνομε στο σημείο ώστε άδίστακτα και άνερευθιάστα, έκπρόσωπος σε διεθνή διάσκεψη να ισχυρίζεται ότι: «Τό εκπαιδευτικό ύλικό πρέπει να εξετάζεται με γνώμονα την οίκονομική και κοινωνική χρησιμότητα.... Ή διδασκαλία και ή μελέτη τών λατινικών, τών άρχαίων ελληνικών, της ιστορίας, της φιλολογίας ή της λαογραφίας, άποτελούν άποφασιστικό έμπόδιο για την βιομηχανική ανάπτυξη». Τί άφελέστατη και μονομερής άποψη, τί έπιπόλαια και μυωπική άντιληψη, που πέρα του ότι άγνοεί την καλλιέργεια τών ψυχικών δυνάμεων τών νέων με την διδασκαλίαν όλων αυτών που θεωρεί περιττά, θέλει να μεταβάλη την κοινωνία τών ανθρώπων σε κοινωνία τερμιτών, νομίζοντας ότι με τον τρόπον αυτόν ή τεχνική πρόοδος θα όδηγηθώ στο μέγιστο της ανάπτυξης της σημείο, ρίχνοντας βορά σ' αυτήν και για χάρη της κάθε άξία πανανθρώπινη. Έχουν ξεχάσει οί τύποι του είδους αυτού, ότι ή σημερινή τεχνοκρατία είναι δημιούργημα του ανθρωπίνου πνεύματος και όταν ξεκίνησε, δέν ξεκίνησε με τέτοιες ώφελιμιστικές τάσεις, αλλά με τον άνιδιοτελή πόθο του ανθρώπου να γνωρίση την αλήθεια, μέσα σε σειρά αιώνων άκατάπαυστου άγώνα και έντονης άγωνίας.

Ευρύτερη ανάλυση τοῦ θέματος αὐτοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνη ἐδῶ. Ἐξετάζεται ἐμπεριστατωμένα σὲ ἄλλες μελέτες τοῦ γράφοντος. Ἡ παρατιθέμενη ὑποσημείωση δίδει τὸ μέτρο.

Εἶναι ἐμφανὲς πόσῃν ἀξία δίδει ὁ γράφων στὸν ἀρχαῖο κόσμος, τὸν ὁποῖο μελετῶν, προσπαθεῖ ἀπὸ τεσσάρων καὶ πλέον 10ετιῶν νὰ ἀναβιώσει, ἀπὸ πλευρᾶς πάντα Θετικῶν Ἐπιστημῶν, διὸ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ πρὸς Ἰδρυσιν Μουσείου Ἀρχαίας Τεχνολογίας, τῆς ὁποίας καὶ προεδρεῖ. Ἀσχολούμενος δὲ παράλληλα καὶ μὲ τὴν ἐνέργεια τὴν ὁποία καὶ ἔχει ἐντοπίσει ἀπὸ πολὺ παλαιότερα στὴν ἀρχαία ἐποχὴ, εἶναι εὐλόγο νὰ δίδῃ ἰδιαίτερη σημασία στοῦ εἴδους αὐτοῦ τὶς ἀπόψεις, γιὰ τὶς ὁποῖες πλειοδοτοῦν καὶ ὑπερθεματίζουν τόσες καὶ τόσες καθιερωμένες λάμπουσες ξένες προσωπικότητες, οἱ ὁποῖες σὲ τελευταία ἀνάλυση καὶ τὶς ἰσχυροποιοῦν.

Τὰ διατυπώμενα στὸ Τμῆμα αὐτὸ δικαιώνουν τοὺς λόγους τοῦ γράφοντος οἱ ὅποιοι τὸν ὠδήγησαν στὸ ἀπὸ 10ετιῶν ριφθὲν σύνθημα: Ἐμπρὸς Μετὰ τῶν Ἀρχαίων, (6α) (σ. 17) (6β) (σ. 159) μὲ τὰ ἐκεῖ βιβλιογραφούμενα τῶν ἐτῶν 1946 καὶ 1960.

7δ. Παρὰ τὴν βεβαιότητα τὴν ἐκφραστική, μὲ τὴν ὁποία διατυπώνονται οἱ ἀπόψεις ποὺ ἔχουν προηγηθῇ γιὰ ἀδολίευτη καὶ εὐρυθυμὴ ὁδὸση τοῦ θέματος αὐτοῦ, κινούμενοι μὲ ρεαλισμὸ στὴν σημερινὴ πραγματικότητα δὲν ἀγνοοῦμε τὴν σοβοῦσα ἀδιαφορία, (6α) (σ. 26) καὶ (6β) (σ. 158) ἡ ὁποία ἔχει συχνὰ τὴν τεχνητὴ τῆς ἀπόκρυψη, τὸ καμουφλάζ τῆς ἐπὶ τὸ διεθνιστικώτερο, ποὺ ἐκφράζεται μὲ μία λέξη ἀθῶα ἐπιφανειακά, στὸ βάθος ὅμως ἡ ἴδια αὐτὴ λέξη, σὲ πολλὰς περιπτώσεις, κρύβει μεγάλη δόση ὑπολογισμοῦ καὶ σκοπιμότητος, συμπορευόμενης μὲ ποικίλες ὁπισθέλκουσες ἀρνητικὲς δυνάμεις.

Εἶναι ἡ λέξη οὐτοπία, ὅπως γίνεται ἀντιληπτό.

Ἡ ἀδιαφορία λοιπὸν ἐνισχυόμενη καὶ μὲ δόσεις ἀπαθείας, ποὺ ὁ βαθμὸς τοὺς κλιμακώνεται ἀνάλογα μὲ τὴν διατιθέμενη ἀναισθησία, ὀδηγεῖ μέχρι σημείου ὥστε περιπτώσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ πρέπει νὰ παρατηρεῖται κραδαινόμενη φροντίδα, νὰ προκαλεῖται ἔντονη προσοχὴ καὶ νὰ ἐκδηλώνεται ἀδιάλειπτο μέλημα, καταβαθρώνονται.

Ἡ ἐνδημοῦσα αὐτὴ ἀδιαφορία, ἀφοῦ ἐπεκτείνεται στὰ πάντα τὰ τοῦ ἐγωπαθοῦς ὑπολογισμοῦ βέβαια, περιλαμβάνει κάποτε καὶ τὶς ἀναδρομὲς στὸ παρελθόν, ἐφ' ὅσον αὐτὲς τὸν ἐξυπηρετοῦν.

Γιὰ τὶς ἀναδρομὲς αὐτὲς διετύπωσεν ὁ γράφων ἓνα δεκάλογον, ὁ ὁποῖος δὲν κινεῖται, ὅπως συνήθως γίνεται, σὲ δεοντολογικὴ πειθάρχηση, ἀλλὰ σὲ ἐπιβαλλόμενη ἐγκατάλειψη, ἀφοῦ ὁ δεκάλογος αὐτὸς εἶναι δεκάλογος σφαλμάτων²⁰.

20. Ἀρχαία Τεχνολογία καὶ Αἰολικὴ Ἐνέργεια. Ἡμερίδα ΕΛΕΤΗΑΕΝ, Δεκέμ. 1984.

Ὁ Winston Churchill εἶχε κάποτε εἰπεῖ ὅτι ἡ σύγκριση, ἀκόμη καὶ ἡ ἀπλὴ συσχέτιση τοῦ παρελθόντος μὲ τὸ παρόν, μάλιστα δὲ ὅταν αὐτὴ γίνεται μὲ ἐριστικότητα, συντελεῖ στὸ νὰ χάνεται τὸ μέλλον. Ἡ ἔκφραση αὐτὴ θὰ εἶχε ἀσφαλῶς τὴν ἀξία της γιὰ τὴν περίπτωσιν ἐκείνη καὶ τὴν ἐποχὴ πού διετυπώθη. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι γενικῆς ἰσχύος. Πολὺ δὲ περισσότερον νὰ εὕρῃσκει κάποιον κοινὸ σημεῖον μὲ τὴν ἀναπτυσσομένην περίπτωσιν. Καὶ ὁ λόγος εἶναι προφανής.

Ἐπιζητεῖται τὸ Ἐνδοξο Παρελθόν, νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, μὲ τὸν ὅποιον βέβαιον καὶ ἀποτελεσματικὸν τρόπο διαθέτει τὸ παρελθόν. Καὶ τοῦτο, διότι ἀναμφισβήτητα ὑπάρχουν σύγχρονα θέματα, τὰ ὁποῖα συναρτῶμενα μὲ ἀξίες τοῦ παρελθόντος, ἰδιαίτατα δὲ τοῦ ἀπωτάτου Κλασσικοῦ Ἑλληνικοῦ Παρελθόντος, εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ καταστήσουν ὑψίστης σημασίας Φωτοβόλα Μηνύματα τῶν καιρῶν μας.

Αὐτὰ ἔχουν διατυπωθῇ ἐκτενέστατα σὲ ἄλλα κείμενα τοῦ γράφοντος. (δὰ, 6β, 11, 20)²¹.

7ε. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ προστεθοῦν καὶ αὐτὰ πού ἀκολουθοῦν:

Ἐχομε βαρύτατα τραυματισθῇ ἀπὸ πολλὰ καὶ ποικίλα ἰσχυρὰ στοιχεῖα, πού συνθλίβουν τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια μὲ ἐκτεταμένη διαστρέβλωση καὶ τῶν πλέον ὑψηλόπνων ἀκόμη ἐννοιῶν, μὲ ἐμφανῇ ὑποβάθμιση καὶ τῶν πλέον ἐπωφελῶν καὶ χρησίμων θέσεων. Ἐχομε συσκοτισθῇ συνειδησιακὰ μὲ τίς πλέον ἀπίθανες δῆθεν ἀπαραίτητες ἰδεολογικὰς φορτίσεις, οἱ ὁποῖες σὲ τελευταῖα ἀνάλυση, ἐξυπηρετοῦν ταπεινὰς ἐπιδιώξεις συμφερόντων. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ τὸ «νεοπαγὲς» ἐπιχειρημα: «Τὰ νέα ὄργανα σκέψης, πού ἔχει εὐνοήσει ὁ αἰώνας μας».

Ὅτι βέβαια ὁμιλοῦν γιὰ «νέα ὄργανα σκέψης», αὐτὸ ἂς θεωρηθῇ ὑπαρκτό. Ἐκεῖνο ὅμως πού δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀνάλογο χαρακτηρισμόν, εἶναι τὸ ποῦ ἔχουν συναντήσῃ σημεῖα εὐνοίας. Οἱ πάσης μορφῆς τραγικότητες, ἀσφαλῆστατα ἔχουν εὐνοηθῇ καὶ αὐτὸ εἶναι περισσότερον ἀπὸ πραγματικόν. Ἀτυχῶς ὅμως ἐκεῖνος πού ἀναμένετο νὰ εὐνοηθῇ, ὅπωςδὴποτε δὲν ἔχει εὐνοηθῇ καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τραγικὸς ἄνθρωπος τῶν καιρῶν μας.

21. α) Θεώρησις Φυσικῶν καὶ Χημικῶν Ἐννοιῶν παρ' Ἀριστοτέλει. Ἀθῆναι 1958.

β) Πρέπει ἡ Προσφορὰ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων γιὰ τὴν Χημεῖα καὶ τίς ἄλλες Θετικὰς Ἐπιστήμας νὰ Διδάσκειται στὴν Μέση Παιδεία; Πρακτικὰ ΣΤ Διεθνoῦς Συνεδρίου Χημεῖας Ε.Ε.Χ σ. 142 κ.ἐπ. Θεσσαλονίκη 1981.

γ) Παθητικὰ Ἡλιακὰ Συστήματα στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα. Σεμινάριο ΕΛΕΤΗΛΕΝ Φεβρ. 1985.

δ) Ἀριστοτέλης. Πρόδρομος Ἐννοιῶν καὶ Σκέψεων τῆς Συγχρόνου Φυσικῆς. Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τ. 60, σ. 572 κ.ἐπ. 1985.

“Αν στην έποχή μας διακρίνονται κάποια στοιχεῖα, πού ένδεχομένως συνθέτουν χαρακτηρίσματα άξια ένός κάποιου έπαίνου, νά τά πλησιάσουμε, νά ύπακούσουμε σ’ αὐτά. Τό όρατό όμως στοιχεῖο εἶναι ότι ή έποχή μας δουλώνεται άπό ό,τι τό άσυμπαθές, τό άποκρουστικό, συνεπώς και έπικίνδυνο.

Τά χαρακτηρίσματα αὐτά, σέ τελευταία άνάλυση, τά διαπεροῦν δυνάμεις, όχι βέβαια ένισχύουσες, έστω και κάποια ύπόνοια εὐδαιμονέστερης ζωής, όποτε έρωτᾶται: Για ποιό λόγο νά ύπακούουμε στά σύγχρονα κελύσματα της. “Αν ύπάρχουν κάποια στοιχεῖα ένισχυτικά αὐτά εἶναι τόσον ιδεατά ώστε άσυζητητῇ νά χαρακτηρίζονται ως άνύπαρκτα.

Ίδού άπό ποῦ ξεκινᾷ και με ποιά κίνητρα δέν δικαιολογεῖται άπλως, αλλά έπιβάλλεται ή άναδρομή στο παρελθόν. Εἶναι ή δέν εἶναι εύλογο, μη έχοντες ικανοποίηση άπό τό παρόν νά έπιζητεῖται ή γονιμοποίησή του άπό τό παρελθόν, όποτε δημιουργοῦνται προϋποθέσεις νέας πληρεστέρας πορείας τοῦ παρόντος με δυνατότητες βελτιώσεως, προαγωγής, άκόμη και ισχυροποιήσεως.

Αὐτός εἶναι ό λόγος για τόν όποιο ό γράφων με κάθε εύκαιρία διατυπώνει, για τοῦτο και στο σημείο αὐτό θα έπαναλάβη την πρόταση πού ακολουθεῖ συνδεδεμένη με τόν φωτισμό πού μπορούμε νά έχουμε άκόμη και μέσα στα πλαίσια τῆς Θετικῆς Έπιστήμης άπό τό πολυδύναμο εκείνο άρχαῖο μας παρελθόν.

Ίδού ή πρόταση: Ύπάρχουν θέματα, τά όποια, συναρτώμενα με άξίες τοῦ παρελθόντος, ιδιαίτατα δέ τοῦ άπωτάτου κλασσικοῦ έλληνικοῦ παρελθόντος, εἶναι δυνατόν νά καταστοῦν ύψιστης σημασίας φωτοβόλα μηνύματα τῶν καιρῶν μας. Έμφανής ή σκοπιμότητα τῆς έπαναλήψεως τῆς προτάσεως.

Εἶναι καιρός πλέον οἱ σύγχρονοι “Έλληνες νά άντικρύσουν με τό έπιβαλλόμενο ιερό ψυχικό και πνευματικό πάθος τις άναλλοίωτες άξίες ζωής τοῦ άρχαίου κόσμου, καθιστώντας τες σύγχρονη πνευματική παρουσία.

7στ. Δέν χρειάζεται ιδιαίτερη έπιχειρηματολογία, για νά άποδειχθῇ ή άγχотική κατάσταση πού έχει κατακυριεύσει την σύγχρονη ζωή και ή όποία σέ όχι και όλίγες περιπτώσεις κατακαλύπτεται άπό την «μαγεία» τῆς άπάτης.

“Όταν βεβαίως δεσμευόμεθα άπό περιορισμούς άνθρωπαρέσκειας, δέν εἶναι δυνατόν νά άναγνωρίσουμε και νά παραδεχθοῦμε, άκόμη και τις ύπάρχουσες έντονες πιστικές καταστάσεις: για τά άπλᾷ και κατὰ τό φαινόμενο άκίνδυνα συμπτώματά των, ᾶς μη γίνεται κᾶν λόγος. “Αφθονοῦν: «Τά σημεία και τέρατα πρὸς τό άπολανᾶν και τούς εκλεκτούς», Μᾶρκος, ιγ, 22.

Έρωτᾶται όμως: Πρέπει αὐτά νά αφήνονται άνεμπόδιστα; Όᾶ έρθη κάποια στιγμή πού θα συμβοῦν άσύλληπτα πράγματα. Και τότε δέν θα πιστεύουμε οὔτε στα ἴδια μας τά μάτια.

Δὲν θὰ ἀπομείνουν ἔστω καὶ κάποιες ἀπὸ τὶς ἀξίες τοῦ παρελθόντος. Θὰ ἐκλείψῃ καὶ ἡ τελευταία ἐλπίδα, ἂν δὲν ὑπάρξουν τρόποι ἀντιμετωπίσεως, ὅπως ὁ περιγραφόμενος, ἀφοῦ ἡ κατιοῦσα πού ἔχει ἤδη ἀρχίσει, θὰ ὀδηγήσῃ σὲ καταβάρθρωση.

Ἡ γωνία αὐτὴ τῆς γῆς, διετύπωνε παλαιότερα ὁ γράφων, εἶναι στόχος πρὸς ἐπίθεση ὅχι μόνον ἐχθρῶν ἀλλὰ καὶ «φίλων» Ἀπειλητικὰ μηνύματα, ὁρατά, κεκαλυμμένα, ἀλλὰ καὶ ἀόρατα ἐκπέμπονται ἀπὸ πολλὰς κατευθύνσεις.

Ἄς μὴ γίνῃ βέβαια ἰδιαίτερος λόγος γιὰ τοὺς διαθέτοντας πολλὰ μέσα πρὸς ἀποκοπὴν μας ἀπὸ τὶς πανίσχυρες ρίζες τοῦ παρελθόντος μας. Εἶναι ἐμφανὲς ἡ σκοπιμότητα πού προσπαθοῦν νὰ ἐξυπηρετήσουν.

7ζ. Οὐδεὶς θὰ μᾶς ψέξῃ ἂν προσεκτικά, μὲ σοβαρότητα καὶ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπια, χειρισθοῦμε τὰ θέματα, ἐκμεταλλευόμενοι τὴν προγονικὴ σοφία. (πρβλ. Τμήματα 6γ, 7α, 10δ).

Ἀσφαλέστατα δὲν θὰ πρέπει, κατὰ τὴν τακτικὴ πού συχνότατα ἀκολουθεῖται, νὰ χαρακτηρισθοῦν τὰ ἐκτιθέμενα, ὅτι ἀποτελοῦν ἀρρωστημένη κινδυνολογία. Πηγάζουν ἀπὸ μελέτη μὲ θεμελιωμένη καὶ στέρεα ἐκτίμηση τῆς τραγικῆς σημερινῆς πραγματικότητος, γι' αὐτὸ καὶ λαμβάνουν, ὅπως φρονεῖ ὁ γράφων, ὑψιστὴς ἐθνικῆς σημασίας διαστάσεις.

Ἴσως θὰ ἐλάμβαναν ἰδιαίτερη σκοπιμότητα τὰ διατυπούμενα, ἂν ἰσχυροποιοῦντο καὶ μὲ ἄλλα ἀνάλογα ἱστορικὰ δεδομένα τοῦ παρελθόντος πέρα τῶν ἀναφερθέντων, γιὰ ἐνδυνάμωση τῶν ἀπόψεων αὐτῶν καὶ συγχρόνως κατάλληλα ἀναλυόμενα νὰ ἐνισχύοντο μὲ τὰ ἐπιβαλλόμενα νὰ ληφθοῦν στὴν ἐποχὴ αὐτὴ μέτρα. Μέτρα πού θὰ βασίζονται σὲ ἀδιαφιλονίκητα ἱστορικὰ δεδομένα, ὥστε νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνονται σφάλματα τοῦ παρελθόντος, διότι ἐνδεχομένως νὰ ἔχουν πλέον ἐκλείψει καὶ τὰ ἔσχατα περιθώρια διασώσεως.

Ἀρρηκτα συνδέεται μὲ τὶς ἐδῶ διατυπούμενες σκέψεις —εἶναι βαθυνοῦστατο γι' αὐτὸ καὶ πολὺ ἀξιοπρόσεκτο— ἐκεῖνο πού διετύπωσε ὁ Γερμανὸς Φιλόσοφος καὶ Φυσιολόγος Hermann Κόμης Keyserling (1880-1946): «Εἶναι τραγικὸ νὰ εἶναι κανεὶς νεοέλληνας».

7η. Ὡς ἐπιστέγασμα ὅλων ὅσα διετυπώθησαν στὸ Κεφάλαιο αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἄρρηκτα συνεσχετίσθησαν μὲ τὴν προηγηθεῖσα ρήση τοῦ Keyserling, χρῆσιμο εἶναι πρὸς ὑπογράμμισιν καὶ τῶν τραγικοτήτων πού προηγήθησαν, νὰ ἀναφερθῇ ἐκεῖνο τὸ αὐθαδὲς πού διετύπωσε Τοῦρκος πρωθυπουργὸς σὲ συνέντευξιν τὴν ὁποία ἔδωσε στὸ γαλλικὸ περιοδικὸ Paris Match: «Ἀνοίξτε ἐπὶ τέλους τὰ μάτια σας. Τί κοινὸ μπορεῖ νὰ ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τῆς χθές, μεταξὺ τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων».

Δὲν νομίζω ὅτι ἔτυχε κάποιος ἀπαντήσεως ἡ θρασύτατη αὐτὴ διατύπωση. Διότι μεταξὺ πολλῶν ἄλλων θὰ ἔπρεπε νὰ τοῦ λεχθῇ ὅτι ἡ βαρβαρότητα τῆς φυλῆς τοῦ κατεδυνάστευε ἐπὶ 400 χρόνια τὸν λαὸν αὐτόν. Αὐτὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ ὠδήγησε στὴν ἀποδυνάμωση τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων, μετὰ τὴν πτώση τῆς Βασιλίδος καὶ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας τὸν ἀφανισμό. Τὴν ἰδίαν βαρβαρότητα συνεχίζουν καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ πολλὰ ἄλλα καὶ ἀπὸ ὅσα διατυπώνονται (σ. 149) στὸ βιβλίο τῶν «Συσχετισμῶν» τοῦ γράφοντος⁶⁹.

Μία τέτοια ἀπρεπέστατη συμπεριφορὰ εἰς βάρος ἄλλης χώρας, ἀσφαλέστατα θὰ τὴν ἐξήγειρε καὶ θὰ ἀντιμετώπιζε τὸν κύριον αὐτόν ἢ ἴδια αὐτὴ χώρα μὲ τὴν ὁποία θὰ ἐπεβάλλετο ὅχι ἀπλῶς ἀπάντηση διαμαρτυρίας μὲ ἐδραία ἐπιχειρηματολογία, ἀλλὰ καὶ μὲ σειρὰ ἄλλων ἐνεργειῶν, ποὺ ἀρμόζουν στοῦ εἵδους αὐτοῦ τοὺς ὕβριστάς, τοὺς ἐπαιρομένους γιὰ τὸν κομπασμὸ των καὶ τὴ ἀλαζονεία των, ποὺ «πιστὸν σύντροφον ἔχουν τὴν μωρίαν».

Ἄληθινὸ ξεσηκωμὸ ἔπρεπε νὰ προκαλέσῃ μία τέτοια ἔκφραση· θὰ ἐδίδετο δὲ ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκουσθοῦν τὰ ὀφειλόμενα πρέποντα. Οἱ σύγχρονοι ὅμως Ἕλληνες κινοῦνται σὲ ἄλλους χώρους, ποὺ δὲν προδικάζουν μία τέτοια στάση καὶ γιὰ τοὺς ὁποίους ἐλέγχθησαν ἀρκετὰ ἀπὸ τὸν γράφοντα μέχρι τώρα. Εὗρον αὐτὰ τὸ ἀποκορύφωμά των στὴν προηγηθεῖσα παραπομπή, καθὼς καὶ στὴν μελέτη: «Ἀδιανόγη ἢ Ἀπομάκρυνσι τῶν Ἀρχαίων Κειμένων ἀπὸ τὴν Παιδεία. Ἐπιβαλλομένη ἢ Ἐκμετάλλευσί των μὲ Εὐφυᾶ Μεθόδευσι» (1987).

Ἐνῶ οἱ γείτονες αὐτοὶ φθάνουν μέχρι σημείου νὰ δίδουν ἀκόμη καὶ στὰ πολιτικά των κόμματα τίτλους ὅπως τῆς: «Μητρὸς Πατρίδος», «Ὀρθὸς Δρόμος», ἡμεῖς ἐξοργιστικώτατα ἀκολουθοῦμε τὴν «εὐφυᾶ» ἐκείνη γραμμὴ τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς περιφρονήσεως, τῆς διαβρώσεως καὶ τῆς διαστρεβλώσεως, τῶν ἀκροτήτων τὴν ἐφαρμογὴ καὶ τὴν γελοιοποίησιν τῶν πάντων. Σ' αὐτὰ οὐκ ὀλίγο συντελοῦν καὶ ἐπιδράσεις ξένες, τίς ὁποῖες ἀφήνομε ἐλευθεριώτατα κινούμενες νὰ θριαμβεύουν.

Δὲν θὰ πρέπει νὰ μὴν ὑπομνησθῇ καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ καταστροφικὴ ἐκείνη μανία, ἡ ὁποία εἶχε καταλάβει τὴν «πολιτισμένη» καὶ «εὐπαιδευτὴ» αὐτὴ φυλὴ, ποὺ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δουλείας προέβαινε στὴν ἀσβεστοποίησιν τῶν μαρμάρων τῶν ἀρχαίων ναῶν μας γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν οἰκοδομικῶν ἀναγκῶν. Ἄς διατηροῦμε ὅμως κάποια περιωρισμένη κατάρκισιν, ἀφοῦ θεωροῦμε ὅτι ἡ καταστροφὴ «ἐπ' ἀγαθῇ τύχῃ» δὲν ὑπῆρξεν ὀλοσχερῆς*.

* Ἡ ἐνσκήψασα βέβαια καταστροφικότητα εἰς βάρος τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν περίοδο τῆς δουλείας τῶν 400 χρόνων, δὲν εἶναι δυνατόν οὐδὲ καὶ σκιωδῶς νὰ ἐκτεθῇ. Ἄς ἀναφερθῇ ὅμως μία περίπτωσις ποὺ φθάνει κατὰ τρόπο χαρακτηριστικώτατο μέχρι καὶ

Εἰς τὰ προηγηθέντα θὰ πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἓνα ἀκόμη περιστατικό, πρωταγωνιστὴς τοῦ ὁποίου εἶναι νεώτερος Τοῦρκος πρωθυπουργός, ὁ ὁποῖος διετύπωσε τὰ ἀκόλουθα κακόβουλα καὶ ἀνιστόρητα, μάλιστα δὲ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τὰ ὁποῖα ἐνεφανίσθησαν μὲ τρόπον ὑπογραμμίζοντα τὴν τουρκικὴν πανουργίαν, γραφέντα καὶ μὴ ἀναγνωσθέντα: «Τὸ κράτος τῆς Ἑλλάδος», ἐγράφη, «ὅπως καὶ τῆς Τουρκίας προῆλθεν ἀπὸ τὴν Ὁθωμανικὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς ὁποίας καὶ ἀπεσχίσθη ἡ Ἑλλάς».

Οὔτε καὶ αὐτῆς τῆς βαναύσου ἱστορικῆς παραβιάσεως ὑπῆρξε καμμία σθεναρὰ ὅπως θὰ ἔπρεπε ἀντίδραση, ἐκτὸς ἀπὸ ὠρισμένα σχόλια τοῦ Τύπου ἄνευ ἰδιαιτέρων συνεπειῶν.

Πρὸς ὁλοκληρωμένη χαρακτηρισολογικὴ μορφοποίηση τοῦ ἰδίου πρωθυπουργοῦ, ἃς μὴ παραλειφθῇ καὶ τοῦτο ἀκόμη: Ἀναφερόμενος εἰς τὸν Ὅμηρον τὸν ὠνόμασε «συμπατριώτην» του.

Ὁ αὐτὸς Τοῦρκος πρωθυπουργὸς ἐξέδωκε καὶ βιβλίον εἰς τὸ ὁποῖον, ὅπως ἐλέχθη: «κατασκευάζει τὴν ἱστορικὴν συνείδησιν τοῦ τουρκικοῦ λαοῦ, χωρὶς δεσμεύσεις ἐκ τῆς πραγματικότητος, τὴν ὁποίαν διαβιβρώσκει καὶ φθεῖρει μὲ κραυγαλέας ἀντιθέσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης».

Γιὰ νὰ ὑπάρξῃ ὅμως καὶ μία ἱστορικὴ τοποθέτηση βαρύτιμη καὶ συνεπῶς ἀξιόπρόσεκτη ἐπὶ τοῦ μεγίστου αὐτοῦ θέματος, θὰ μεταφερθοῦν ὅσα διετύπωσεν ὁ Γάλλος πρωθυπουργὸς Γεώργιος Κλεμανσώ ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Συμμαχικοῦ Συμβουλίου τὴν 25.6.1919. Εἶπεν ὁ ἐπιφανὴς Γάλλος: «Δὲν εὐρίσκομε οὔτε μίαν περίπτωσιν εἰς τὴν Εὐρώπῃ, τὴν Ἀσίᾳ ἢ τὴν Ἀφρικῇ, ὅπου ἡ ἐπιβολὴ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας νὰ μὴν ἔχῃ ἀκολουθηθῇ ἀπὸ μείωσιν τῆς ὑλικῆς εὐημερίας καὶ πολιτιστικῆν πτώσιν. Δὲν ὑπάρχει ἐπίσης περίπτωσις ὅπου ἡ ἀποτίναξις τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας δὲν ἔχει συνοδευθῇ ἀπὸ αὔξησιν τῆς ὑλικῆς εὐημερίας καὶ ὑψωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου. Μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν καὶ τῶν Μουσουλμάνων, ὁ Τοῦρκος δὲν ἔφερε παρὰ τὴν καταστροφὴν ὅπου ἐνίκησεν».

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω διατυπώνονται μὲ πολλὴν ἐπιείκειαν, ἐν ὅφει τῶν νέων ἐπ' ἐσχάτων συγκυριῶν εἰρηνικῆς, φιλικῆς, ἃς ἐλπίσωμε καὶ εἰλικρινοῦς προσεγγίσεως

αὐτῆς ἀκόμη τῆς γλωσσικῆς μας καθαρότητος, πέρα τοῦ πλήθους τῶν ὅσων τουρκικῶν λέξεων ἔχουν περάσει στὴν καθημερινή μας διάλεκτο.

Στὴν γλῶσσα μας ὑπάρχει ἡ διμερὴς λέξις «ὑγείαρτος», προσδιορίζουσα τὸ εἶδος ἐκείνου τοῦ γαλακτοκομικοῦ προϊόντος τοῦ ἐξυπηρετοῦντος τὴν ὑγείαν καὶ συνεπῶς ἀναμφισβήτητου ὠφελιμότητος. Τὴν λέξις αὕτη παρέφθειραν εἰς τὸ yogurt, τὸ ἐπικρατοῦν καὶ ὀνομαζόμενο σήμερον γιαούρτι.

τῆς χώρας αὐτῆς μὲ τὴν ἰδική μας. Προσοχή ὅμως· διότι καμμία εὐκαιρία δὲν ἀφήνουν οἱ γείτονες αὐτοὶ καὶ μετὰ περισσῆς πεισμοσύνης — ἄς ἀρκεθοῦμε σ' αὐτὸν τὸν χαρακτηρισμὸ — ἐμφανίζουν παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν κλασσικὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα ὡς ἐθνικὴν τῶν κληρονομίαν.

Ἄς κλείσῃ τὸ Τμῆμα τοῦτο μὲ αὐτὴν τὴν ἀποστροφὴν: Ἀπεκάλεσαν τὸν Ἕλληνα ἄοπλον πολίτην. Καὶ ἐν τούτοις μπορεῖ νὰ καταστῇ ὠπλισμένος. Ὡπλισμένος μὲ τὰ ὅπλα ἐκεῖνα, ποὺ στεροῦνται βλημάτων, ἔχουν ὅμως δύναμη μεγαλύτερα ἀπὸ ἐκεῖνα. Εἶναι τὰ πνευματικὰ ὅπλα ποὺ ἡ διάρκειά των καὶ ἔντονος καὶ αἰωνία εἶναι.

8. ΓΥΨΙΣΤΗΣ ΑΞΙΑΣ Η ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΙΚΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ

8α. Θὰ πρέπει ὠρισμένα τῶν ἀναφερομένων στὸ προηγούμενο Κεφάλαιο νὰ τύχουν κάποιας εὐρυτέρας ἀναπτύξεως.

Δὲν ἔχει βεβαίως ἀρμοδιότητα ὁ γράφων νὰ ἱστορήσῃ τὰ ὅσα ἀφοροῦν ἀκμαῖες καὶ σφύζουσες ἀπὸ ἑλληνισμὸ περιοχές, οἱ ὁποῖες ἐπνίγησαν κατὰ καιροῦς ἀπὸ τὰ πλήγματα ἀξέστων ἐπιδρομέων, ἐκείνων ποὺ ἡ βαρβαρότητά των ὑπεδούλωσε τὴν ἰσχὺν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ ὑπερίσχυσε τῆς ὑψιστῆς πολιτιστικῆς του ἀξίας.

Καὶ ἐρωτᾶται: ποιά συσχέτιση μποροῦν νὰ ἔχουν αὐτὰ μὲ τὸ σημερινὸ ἐλεύθερο ἑλληνικὸ κράτος. Στὴν σελίδα 149 ἐνὸς βιβλίου τοῦ γράφοντος^{6β}, ἀναλύονται τὰ ἀφορῶντα στοὺς ὑπολογιστὰς καὶ κατευθυνομένους ἀπὸ συμφέροντα, οἱ ὁποῖοι ἐξυπηρετοῦν καὶ ἐσωτερικὲς καὶ ξένες-διεθνεῖς «ἀνάγκες». Μία ὅμως παράγραφος ἀπὸ τὴν ἴδια σελίδα, σκόπιμο εἶναι νὰ μεταφερθῇ ἐδῶ καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

«Στὸ σημεῖο αὐτό, ἄς μὴ παραλειθοῦν καὶ ἐκεῖνα, ποὺ ὅσο ἀπίστευτα καὶ ἂν φαίνονται, ἀκούγονται ὅμως· καὶ ἀναφέρονται σὲ καταχθόνια σχέδια ἀφανισμοῦ τοῦ ὀλιγάριθμου λαοῦ τῆς μικρῆς αὐτῆς γωνίας τῆς γῆς, μὲ πρώτη φάση τὴν διάβρωση, τὴν διαστρέβλωση, τὴν ἰσοπέδωση καὶ τὴν γελοιοποίηση τῶν πάντων».

Καὶ αὐτὰ σχετίζονται ἐκεῖ (στὸ βιβλίο τοῦ γράφοντος) μὲ νεωτερισμοὺς — γιὰ τὴν δημιουργία ἀντιπάλου δέους — οἱ ὁποῖοι θὰ φωτίζονται ἀπὸ καταξιωμένες προσβάσεις τοῦ παρελθόντος.

8β. Ὁ γράφων, γιὰ νὰ συνεχισθῇ ἡ περὶ ἱστοριογραφίας σκέψη, ἱστορεῖ βέβαια· ἱστορεῖ ὅμως γεγονότα καὶ ἀναλύει ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀπωτάτου, τοῦ ἀπωτέρου ἢ ἐγγὺς παρελθόντος, ἀφορῶντα στὴν πορεία τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν. Καὶ ἡ ἱστορία αὕτη, διαφέρει ἀπὸ τὴν προηγούμενη.

Ἄς ἔλθουν ἀρμοδιώτεροι νὰ ἐκθέσουν, ἐπαγωγικὰ καὶ εὐσύνοπτα, ἀπαριθμοῦντες τίς συμφορὰς ποὺ ὑπέστη τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων στὴν πολυχιλιετῇ ἱστορία

του, πρὸς γνῶσιν καὶ φρονηματισμόν. Καὶ τοῦτο θὰ ἔχη τὸν ἰδιαίτερό του ἀκόμη σκοπὸν: Ὑπενθυμίζοντες τὶς τραγικὰς ἀντιξοότητες τοῦ παρελθόντος, θεμελιώνεται ἡ πίστη ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ καιροὶ μας, γιὰ μία δημιουργικὴ ἐγκαθίδρυση ὅλων ἐκείνων, ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ προσφέρουν θετικὴ ὑπηρεσίαν στὸν πολυταλαιπωρημένον αὐτὸν τρόπον.

Φυσικὴ καὶ εὐλογία θὰ εἶναι ἡ ἐπέκταση αὐτῶν ἀκόμη καὶ στὴν οἰκουμένη ὁλόκληρη.

Ἴσως αὐτὰ συντελέσουν σὲ βελτίωση καὶ τῶν οἰκτρῶν συνθηκῶν τῆς συγχρόνου διαβιώσεως, τὴν ὁποίαν οἱ καιροὶ μας τὴν ἔχουν καταστήσει ἀπάνθρωπο.

Σ' αὐτὰ ἄς προστεθῇ ἀκόμη καὶ τοῦτο, ποὺ συνδέεται μὲ τοὺς πιστεύοντας ὅτι τίποτε δὲν διορθώνεται (πρβλ. ⁸²) (σ. 14 κ.ἐπ.). Τοῦ εἵδους αὐτοῦ οἱ ἀντιλήψεις χρειάζονται πολὺπλευρὴ ψυχολογικὴ ἀνάλυση καὶ ἐδῶ δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος χῶρος. Διότι εἶναι δυνατόν νὰ ἀρχίζουν ἀπὸ ἀσχεψία καὶ ἀποφυγὴ κάθε ἐπιβαλλόμενης ἐνεργείας πρὸς λήψη μέτρων, νὰ εἶναι ἔμφορτες ἀπὸ τρυφηλότητα καὶ ραστώνη ποὺ συχνὰ συμπορεύονται μὲ τὴν ἀπαισιοδοξίαν, νὰ περνοῦν ἀπὸ τὶς διαβαθμίσεις τῆς ἀδιαφορίας γιὰ τὴν ὁποίαν ἔγινεν ἰδιαίτερος λόγος στὸ Τμῆμα 78 καὶ νὰ φθάνουν στὴν καταδικαστέαν ἔλλειψιν ἀγωνιστικότητος, ἀνασταλτικοῦ παράγοντος κάθε προόδου. Ἄν εἰσακούοντο τέτοιαι ἀντιλήψεις, θὰ εἶχεν ἀφανισθῇ τὸ πᾶν ἀπὸ τὶς κακὰς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ὡς ἰσχυρότερες τῶν ἀγαθῶν, πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζονται μὲ ἰδιαίτερα ἔντονη σθεναρότητα. Πλείονα ἐπ' αὐτῶν εἰς ἄλλο βιβλίον τοῦ γράφοντος²².

Στὸ σημεῖον αὐτὸ μία παρένθεση.

Κείμενα ὅπως τὰ ἀναφερθέντα, ὑπὸ μορφήν συνοπτικῶν δεοντολογικῶν περιοπῶν, ποὺ νὰ λαμβάνουν μορφήν δεκαλόγου τρόπον τινά, ἱστορικῶν διδασμάτων καὶ τὰ ὁποῖα νὰ πηγάζουν ἀπὸ τὶς περιπέτειες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν ὑπάρχουν, ἐξ ὧν γνωρίζει ὁ γράφων. Ἄν ὑπάρχουν, ἄς ἰδοῦν καὶ πάλιν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ὑπάρχει βέβαια τὸ γνωστότατον ἔργο τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου: «Τὰ Διδακτικώτερα Πορίσματα τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους». Τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι ἀσφαλῶς συνοπτικόν, ἀλλὰ καὶ οὔτε περιλαμβάνει σημαντικὰ γεγονότα τῶν νεωτέρων χρόνων. Χαρακτηριστικὴ εἶναι καὶ ἡ δυσχέρεια, ἡ ὁποία ἐπισημαίνεται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν συγγραφέαν στὸν Πρόλογό του: «Ἡ μόνη ἀξίωσις τοῦ ἔργου τούτου εἶναι νὰ δικαιώσῃ τὸ λόγιον τοῦ Μακώλαιου, ὅτι τὸ ἐκλέγειν καὶ συνοψίζειν τὰ γεγονότα εἶναι τέχνη δεομένη πολλῆς μελέτης».

8γ. Συνειδητοποιοῦντες λοιπὸν ἐναργέστερα τὴν ἀπάνθρωπίαν ποὺ μαστίζει

22. Τὸ Ἔργον καὶ ἡ Κριτικὴ. Μία Πορεία Ἠμίσεος Περιῖπου Αἰῶνος, σ. 11 κ.ἐπ. Ἀθῆναι 1988.

ολόκληρο τὸν σύγχρονο κόσμο, ἀρχίζομε ἀμέσως νὰ θεωροῦμε ἀπαραίτητη τὴν ἀνάγκη ἐξυγιαντικῶν παλαινέσεων. Ἡ ἐξυπηρέτηση μιᾶς τέτοιας ἀνάγκης θὰ εἶναι χρήσιμη καὶ γιὰ τοὺς ξένους. Ἀσφαλέστατα ὅμως θὰ εἶναι χρήσιμη καὶ μάλιστα ιδιαίτερης ἀξίας γιὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ κυρίως γι' αὐτούς.

Ἄν μὲ ἓνα τέτοιο ἔργο θὰ ὑπενθυμίζεται καὶ ἡ ἀξία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, αὐτὸ ἃς θεωρηθῇ ὡς συμπτωματικὸ γιὰ ὅσους δὲν τὸ ἀτενίζουν μὲ συμπάθεια, ἃς θελήσουν δὲ νὰ ἀντιληφθοῦν καὶ νὰ ἐντοπίσουν μέσα σὲ ποιά ὕψιστη σκοπιμότητα κινεῖται ἓνα κείμενο τοῦ εἴδους αὐτοῦ, ἀφοῦ τοῦτο θὰ ἐξυπηρετῇ καὶ τὸ παγκόσμιο ὄφελος.

8δ. Πέραν ὅμως τῶν ἀνωτέρω, τίς οἶδε πόσο τολμηρὸς θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ συσχετισμὸς τῆς ἀναβιώσεως τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Ἰδεώδους μὲ μία Ἀνακύκληση²³, τῆς ὁποίας ἡ διευρυμένη ἱστορικὴ ἔννοια ἔτυχε πολλαπλῆς ἐπεξεργασίας καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ μεταγενέστερα καὶ τὴν ὁποία συνήρτησαν μὲ τίς φιλοσοφικὰς προεκτάσεις τῆς Παλιγγενεσίας, προσπαθοῦντες ὁ ὅρος τῆς ἀνακύκλησεως νὰ ἐκφράζει, ὡς ἔχων τὴν ἔννοια τῆς περιοδικότητος, τὴν αἰώνια ἐπάνοδο τῶν αὐτῶν γεγονότων.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν ἐδῶ διευρύνσεις τοῦ θέματος αὐτοῦ, θὰ ἀρκεσθῇ ὅμως ὁ γράφων νὰ παραθέσει δύο μόνο χωρία τοῦ Ἀριστοτέλους, μὲ τὰ ὁποῖα ὁ μέγας Σταγίριτης ἐκδηλώνει τὴν πρὸς τὴν ἀνακύκληση ἰδιαιτέρα προτίμησή του:

«Οὐ γὰρ δὴ φήσομεν ἅπαξ οὐδὲ δις οὐδ' ὀλιγάκις τὰς αὐτάς

δόξας ἀνακυκλεῖν γιγνομένης ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἀπειράκις».

Ἀριστοτέλους: Μετεωρολογικά 339 β, 28.

«Τὰς δὲ τύχας πολλάκις ἀνακυκλεῖσθαι». Ἀριστοτέλους: Ἡθικά Νικομάχεια 1100 β, 3.

Καὶ ἀφοῦ ὁ λόγος περὶ τύχης στὸ προηγηθὲν ἀριστοτελικὸ χωρίο, ἃς συναρτηθῇ μὲ τὸ γραφὲν ἀπὸ τὸν Ἀκαδημαῖκὸ Εὐάγγελὸ Παπανοῦτσο: «Ὅσοι πιστεύουν στὸν ἀπόκρυφο συμβολισμὸ τῆς λεγόμενης τύχης, ἃς σημειώσουν τὴν περίπτωσιν»²⁴.

8ε. Ἄς ὑπομνησθῇ ἀκόμη καὶ ἡ περίπτωσις «τῆς Κορίνθου τῆς πλουσιώτερης καὶ πολυανθρωπότερης πόλεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου (300 χιλ. ἐλεύθεροι καὶ 500 χιλ. δοῦλοι) μαζὶ καὶ μεγάλης ναυτικῆς δυνάμεως» καὶ ἡ ὁποία πρωτοστάτησε στὴν ὁμώνυμη ἵδρυση συμμαχίας, σχολιαζομένης στὴν βιβλιογραφηθεῖσαν ἤδη μελέτην τοῦ Ἀκαδημαῖκοῦ Γ. Τενεκίδη¹² (σ. 15).

Δὲν ἀνήκουν βέβαια στὴν ἀρμοδιότητα τοῦ γράφοντος περαιτέρω ἐπεκτάσεις· γίνεται ὅμως μνεία γιὰ νὰ διατυπωθῇ τοῦτο: Μολονότι ἀπὸ τὴν ὕλική ἀκμὴ τῆς

23. Γ. Κ. Βλάχου: Πολιτική, τ. Γ, σ. 61 κ.ἐπ. 1981.

24. Ε. Παπανοῦτσο: Ἀθήναιον. Πρώτη Δεκαετία, 1946-1956, σ. 8, Ἀθήνα 1957.

Κορίνθου ἀσφαλῶς ἐξεπήγαγε καὶ ἡ πνευματικὴ ἔξαρση, ἐν τούτοις ἡ πόλις αὐτὴ δὲν κατάρθρωσε νὰ ὑπερβῇ οὔτε τὴν πνευματικὴ οὔτε τὴν καλλιτεχνικὴ ἰσχὺ τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ ἕναν ἀπὸ τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μὴν εὕρῃ ἡ συμμαχία — συνετέλεσαν βέβαια σ' αὐτὸ καὶ οἱ ἀντεγκλήσεις μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων — τὴν ὅποια θὰ μπορούσε νὰ εἶχε λάβει ἀγαθὴ ἔκβαση.

Ἄς προστεθῇ ἀκόμη καὶ τὸ περιστατικὸ ὅτι οἱ Κορίνθιοι ἐστερήθησαν τῆς ψήφου των στὸ ἀμφικτυονικὸ συνέδριο.

Τὸ περιστατικὸ αὐτὸ σκόπιμο εἶναι νὰ δεχθῇ καὶ μία ὑπεύθυνη προσθήκη ποὺ ἀνήκει στὸν Ἀκαδημαϊκὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι καὶ μεταφέρεται ἐδῶ ἀπὸ τὴν σελίδα 313 τοῦ βιβλιογραφουμένου ἔργου²⁵. «Πολλάκις συνέβαινε κατὰ τοὺς εὐκλεεῖς χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὡσάκις δύο Ἑλληνίδες πόλεις ἤριζον πρὸς ἀλλήλας ἢ ὡσάκις αἱ πολιτικαὶ μερίδες τινὸς πόλεως περιήρχοντο εἰς ἑρίδας, νὰ προσκαλῶσιν ἐξ ἄλλης πόλεως διαιτητὰς ἢ δικαστὰς τῶν διαφορῶν, οὔτοι δὲ προσερχόμενοι καὶ ἐξετάζοντες τοὺς λόγους καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἑκατέρας τῆς πόλεως ἢ μερίδος, ἀπεφαίνοντο περὶ τοῦ δικαίου, αἱ δὲ πρότερον ἐρίζουσαι πόλεις ἐξέφραζον ἔπειτα διὰ ψηφισμάτων ἐπισήμως τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῶν πρὸς τοὺς δικαίους διαιτητὰς ἢ δικαστὰς καὶ πρὸς τὴν ἐκπέμψασαν πόλιν».

Ἀπὸ μία ἐκεῖ καταχωρουμένη περίπτωσις ἃς μεταφερθῇ ἐδῶ καὶ ἡ πληροφορία κατὰ τὴν ὁποία τὸν ἀποτελεσματικὰ μεσολαβήσαντα δικαστὴν, πέρα τῶν χάριν αὐτοῦ διατυπωθέντων ἐπαίνων, ἐστεφάνωναν αὐτὸν «χρυσίῳ στεφάνῳ».

9. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Ἀφοῦ σὲ ὅσα προηγήθησαν, ἐξετέθησαν ἔστω καὶ συνοπτικὰ τὰ σχετιζόμενα μὲ τὸ πλούσιο ἱστορικὸ παρελθὸν τῆς Δήλου, ἃς γίνῃ στὸ Τμῆμα αὐτὸ λόγος γιὰ ὅσα πρόκειται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ προηγηθεῖσες μελέτες τοῦ γράφοντος, γιὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν φυσικῶν πηγῶν ὁλοκλήρου τοῦ συγκροτήματος νήσων καὶ νησίδων, μὲ ἐφαρμογὴν ἐκσυγχρονισμένων καὶ ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τεχνολογικῶν μεθόδων.

Τὸ 1972 εἰσηγήθη ὁ γράφων στὸ Διεθνὲς Ἡλιακὸ Συνέδριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἱδρυση Διεθνοῦς Ἡλιακοῦ Κέντρου ὑπὸ τῶν συμμετεχόντων Κρατῶν, γενομένης ὁμοφώνως ἀποδεκτῆς τῆς προτάσεως, ὅπως ἐγένεν ἐπίσης ὁμοφώνως ἀποδεκτὸς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ ἰδίου καταρτισθεὶς Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ

25. K. K r u m b a c h e r: Τὸ Πρόβλημα τῆς Νεωτέρας Γραφομένης Ἑλληνικῆς. Ἀπάντησις εἰς αὐτὸν ὑπὸ Γ. Ν. Χ α τ ζ ι δ ά κ ι. Βιβλιοθήκη Μαρσαλῆ 1905.

«Διεθνοῦς Κέντρου 'Ηλιοτεχνικῶν καὶ Αἰολοτεχνικῶν 'Ερευνῶν²⁶».

Τὸ Κέντρον ἐπρόκειτο νὰ ἐγκατασταθῇ στὴν ἔναντι τῆς Βούλας νησίδα 'Υδροῦσα (Πρασονήσι-Κατραμονήσι), συστεγάζόμενο μὲ τὸ 'Ινστιτούτον 'Ωκεαν. 'Ερευνῶν²⁷.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν εἶχεν ἐκπονηθῇ, μὲ βάση τὸ προταθὲν Κτηριολογικὸ Πρόγραμμα τοῦ γράφοντος καὶ ἀρχιτεκτονικὴ μελέτη ὑπὸ Μηχανικοῦ, περιλαμβανούσα, πέρα τῶν 'Ερευνητικῶν 'Επιστημονικῶν 'Εργαστηρίων, αἰθουσες συνεδρίων, ξενῶνες, κατοικίες προσωπικοῦ καὶ διάφορα ἄλλα βοηθητικὰ κτίσματα.

Περιελάμβανεν ἀκόμη ἡ μελέτη τοῦ γράφοντος καὶ ἐγκαταστάσεις ἀφαλάτωσης τοῦ θαλασσίου ὕδατος, ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων μελετῶν τοῦ ἰδίου ποῦ εἶχαν προηγηθῇ²⁸. 'Η ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνδρὸς τῆς νήσου, καθίστα ἀπαραίτητες τίς ἐγκαταστάσεις αὐτές.

"Ας προστεθῇ ἐπίσης ὅτι ἀπὸ τίς μελέτες αὐτές δὲν ἐλλείπουν καὶ οἱ διατάξεις τῶν ἀρχαίων, σχετιζόμενες μὲ τίς ἡλιακὲς καὶ αἰολικὲς ἐφαρμογές, ὅπως αὐτὸ συνάγεται καὶ ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν βιβλιογραφουμένων ἐργασιῶν στὸ κείμενο τοῦτο. (11, 20, 21)

'Εκτὸς αὐτῶν δὲν ἐλλείπουν καὶ οἱ μηχανικὲς ἐγκαταστάσεις τῶν ἀρχαίων. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἡ εὐφύεστατη ἔλκα τοῦ 'Αρχιμήδους, ἡ ὁποία μάλιστα ἔχει χρησιμοποιηθῇ στὶς ΗΠΑ ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἰδίων ἐργασιῶν τοῦ γράφοντος, οἱ ὁποῖες ἀνεκoinώθησαν σὲ Διεθνῇ Συνέδρια καὶ ἐδημοσιεύθησαν σὲ ἐπιστημονικὰ Περιοδικὰ τοῦ 'Εξωτερικοῦ.

26. a) Charte du Centre International de Recherche Héliotechnique et Aeolotechnique en Grèce. *Bulletin de la COMPLES* No 24, p. 5,25 et seq. p. 43 et seq. 1973.

b) Rapport du Délégué de la Grèce A. D. Hatzikakides, ibidem p. 25 et seq.

27. α) Κτηριολογικὸν Πρόγραμμα 'Ινστιτούτου 'Ωκεαν. 'Αλ. 'Ερευνῶν, 1971.

β) Τὸ 'Ινστιτούτον 'Ωκεαν. 'Ερευνῶν καὶ τὸ Μόνιμον Διεθνὲς Κέντρον 'Ηλιακῆς 'Ενεργείας 1972.

28. α) 'Η Τεχνικὴ τῶν 'Ηλιακῶν 'Εφαρμογῶν. Συσκευαὶ 'Αφαλάτωσης. 'Ηλιακὴ 'Ενέργεια, τ. I, σ. 82 κ.ἐπ. 1960.

b) Evaporation by Solar Energy. *COMPLES Bulletin*, No 6, p. 51 et seq. 1964.

c) Evaporation by Solar Energy. *Sun at Work*, Arizona State University. International Solar Energy Society, No 4, p. 12 et seq. 1964.

d) Modifications in the Equipment for the Desalination of the Sea Water by Solar Energy. Internationales Sonnenforum. Deutsche Gesellschaft für Sonnenenergie. Band III, Seite 129 et seq. 1978, Hamburg.

e) Τελειοποιήσεις τῶν Συστημάτων 'Αφαλάτωσης τοῦ Θαλασσίου Ὑδατος μὲ 'Ηλιακὴν 'Ενέργειαν. 'Επιπλέοντες 'Αφαλατωτῆρες. 1979.

‘Ο ὅλος αὐτὸς προγραμματισμὸς γιὰ διαφόρους λόγους δὲν ἐπραγματοποιήθη.

Εἶναι βεβαίως δυνατόν, ὁ ἴδιος προγραμματισμὸς νὰ ἀποτελέσῃ τὴν πρωταρχὴν μὲ ἐπεκτάσεις, τελειοποιήσεις καὶ ἐκσυγχρονισμούς, ἐπὶ τῇ βάσει καὶ νεωτέρων καὶ ἀρχαιοτάτων τεχνολογικῶν δεδομένων, προσαρμοζομένων στὴν ὑπὸ ἐκμετάλλευση περιοχὴ, ἐξόχως προνομιοῦχο ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων, ἰδιαίτερα μάλιστα προσφερομένη, εὐνοοῦντος καὶ τοῦ πολυσχιδοῦς τῆς ἀκτογραμμῆς.

Δομούμενη ἡ περιοχὴ μὲ ἔμπνευση, εἶναι δυνατόν νὰ ἀποτελέσει ἓνα θεαματικώτατο συγκρότημα.

Τὰ πάντα προδικάζουν τὴν μοναδικότητά της σ’ ὁλόκληρο τὸν κόσμον, τὴν ὁποία θὰ ἐπιστέφει καὶ τὸ Ἀμφικτυονικὸν Ἰδεῶδες.

10. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΜΦΙΚΤΥΟΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ ΜΕ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

10α. Ἐξέταση ἀπὸ πλευρᾶς Φυσικῆς Γεωγραφίας, τόσο τῆς Δήλου, ἐκτάσεως 6 χιλμ.², ὅσο καὶ τῆς Ρήνειας ἐκτάσεως 16 χιλμ.² τῆς ἀποκαλουμένης Μεγάλης Δήλου, δὲν εἶναι τοῦ παρόντος.

“Ὅταν εὐοδωθῇ ἡ ἐπιδίωξις αὐτὴ καὶ ἀρχίσῃ νὰ ὀδεύῃ πρὸς πραγματοποιήσεις, τότε θὰ πρέπει νὰ διατυπωθῇ ἐκτενὲς μελέτη περιλαμβάνουσα θέματα ὑδρογραφικά, ἀκτογραφικά, γεωλογικά, ὄρεογραφικά, κλιματολογικά καὶ βεβαίως τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ἀνύπαρκτο μὲν ἀλλὰ ἐπιβαλλομένη νὰ ὑπάρξει χλωρίδα.

Ὡς γενικὴ παρατήρηση θὰ πρέπει νὰ διατυπωθῇ τοῦτο:

Ἡ Μικρὰ Δῆλος, ὅχι μόνο διότι δὲν ἔχει ἀκόμη μελετηθῇ ὁλοσχερῶς ἀπὸ πλευρᾶς ἀρχαιολογικῆς, ὅπως πληροφορεῖται ὁ γράφων, ἀλλὰ καὶ γιὰ γενικωτέρους λόγους, θὰ μείνῃ ἀνέπαφος. Ἡ ἱερότητα συνεπῶς τοῦ ἀρχαίου της χώρου δὲν θὰ ἔχει καμμία, μὰ ἀπολύτως καμμίαν ἀνάμειξη μὲ τὸ προτεινόμενο ἔργο, πλὴν ἐνδεχομένως τοῦ λόφου τῆς Κύνθου γιὰ τὸν ὅποιο κατωτέρω θὰ ἀναφερθῇ λόγος.

Ἡ Ρήνεια θὰ δεχθῇ τίς τεχνολογικὲς πραγματώσεις, ἀφοῦ βεβαίως καὶ εἰς αὐτὴν ἐρευνηθῇ μὲ προσοχὴ καὶ σχολαστικότητα τὸ πᾶν, ἐλεγχομένων καὶ τῶν λειψάνων τῶν ἀρχαίων τάφων ποὺ ὑπάρχουν ἐκεῖ.

Μικρὲς ἄλλωστε εἶναι καὶ οἱ ἀποστάσεις ποὺ χωρίζουν τίς δύο νήσους, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ κανένα πρόβλημα, ἀφοῦ θὰ εἶναι δυνατὴ ἀκόμη καὶ ὀδικὴ μὲ γεφυρώσεις σύνδεση καὶ μάλιστα σὲ θέσεις ὅπου καὶ ἡ νησίδα Ἑκάτη* (Τρίμορφος θεά).

*Εἰς τὸν ὑπ’ ἀριθμ. 1647 Χάρτην τοῦ Ἀγγλικοῦ Ναυαρχείου (Crown Copyright 1966. Small Corrections 1986) ἀναγράφονται ἀνατολικῶς τῆς Ἑκάτης πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς Δήλου βάθῃ: 2 ὀργιές καὶ 3 πόδια· δυτικῶς δὲ αὐτῆς πρὸς τὴν πλευρὰ τῆς Ρήνειας βάθῃ: 3 ὀργιές καὶ

Στήν Ρήνεια που αποτελεί ιδιοκτησία του Δήμου Μυκονίων** με την πολυσχιδή της ακτογραμμή, όπως ήδη ελέχθη, (οι παρατιθέμενοι χάρτες δίδουν χαρακτηριστικά την εικόνα της φύσεως της ακτογραμμής), είναι δυνατόν με την ιδιοτυπία αυτή να διευκολύνονται ποικίλες κατασκευές, οι οποίες και μόνον αυτές θα προσδώσουν αξιολογώτατη πρωτοτυπία και μοναδικότητα.

10β. Το όλο σύμπλεγμα νήσων και νησίδων είναι δυνατόν να συνδεθῇ, οργανωμένης της συνδέσεως με μυρίους τρόπους και συνδυασμούς, ώστε να δημιουργηθῇ σύνολο μοναδικό σ' ολόκληρο τον κόσμο, ὅς επαναληφθῇ αυτό, υπογραμμιζομένης και από της πλευρᾶς αὐτῆς τῆς μοναδικότητος και από τῆς Ἀμφικτυονικῆς πλευρᾶς.

Ἡ μοναδικότητα ἐπεκτείνεται και σὲ μία τρίτη πλευρά. Εἶναι ἐκείνη που θὰ συνδεθῇ με τὴν Ἑνεργειακὴ Αὐτοδυναμία. Ἄς ἀποκληθῇ ἔτσι. Μὲ τὴν ἐκμετάλλευση ἐν ἄλλοις λόγοις τῶν φυσικῶν πηγῶν: Τὴν ἡλιακὴ ἐνέργεια πρῶτον. Τὴν αἰολικὴ ἐνέργεια δεύτερον. Καὶ τρίτον τὴν ἐνέργεια τοῦ θαλασσίου ὑδροχώραου*** στὸν ὅποιον ἀνήκουν καὶ τὰ ἰχθυολογικὰ βιοτρόνια καὶ τὰ θαλάσσια πάρκα καὶ ἀπὸ τὸν ὅποιο θὰ προέλθουν καὶ ἄλλες ἐνεργειακὲς μορφές.

Εἰδικώτερα τὴν δευτέρα, τὴν αἰολικὴ, θὰ ἐξυπηρετήσῃ καὶ ὁ ἐξόχως προσφερόμενος πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν λόφος Κύνθος, ὕψους 112,6 μ. Οἱ δύο αὐτὲς μορφές θὰ ἐνισχυθοῦν πρὸς ἐνεργειακὴν ὁλοκλήρωση ἀπὸ τὸν τρίτο τοῦ θαλασσίου ὑδροχώραου, ὅπως ὑποδηλώνει καὶ ἡ παρατιθεμένη ὑπόσημείωση. Αὐτὸς εἶναι δυνατόν

1 πόδι. Οἱ ἀποστάσεις ἀντιστοίχως εἶναι 0,001 καὶ 0,003 με Natural Scale 1:100.000. Οἱ μικρότερες ἀποστάσεις δὲν συμπίπτουν μετὰ τῶν μικροτέρων βαθῶν.

**Θὰ πρέπει νὰ μνημονευθῇ καὶ ἡ μελέτη με τίτλο: «Μύκονος, Δῆλος, Ρήνεια», ἡ ὁποία ἔγινε τὸ 1972 με ἐντολὴ τοῦ τότε Ὑπουργείου Κυβερνητικῆς Πολιτικῆς ἀπὸ 4 Ἀρχιτέκτονες-Μηχανικοὺς (Α. Καλλιγᾶ, Α. Παπαγεωργίου, Ι. Πολίτη, Α. Ρωμανό) με τὴν συνεργασία καὶ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς τοῦ Πλυτεχνείου τοῦ Δυτικοῦ Βερολίνου. Πρόκειται περὶ Χωροταξικῆς μελέτης, με πλῆθος ρυθμιστικῶν σχεδίων καὶ εἰκόνων. Στὴν μελέτην αὐτὴν μόνον ἡ Μύκονος τυγχάνει ἐμπεριστατωμένης ἐξετάσεως. Τῶν δύο ἄλλων νήσων ἡ ἐξέταση εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη.

***Τὴν θάλασσαν ἔχει ἀποκαλέσει καὶ περιγράψει ὁ γράφων σὲ διάφορες μελέτες του ὡς τὸν θαλάσσιον χῶρον (ὑδροχῶρον) ἀπὸ τὸν ὅποιον οἱ δυνάμενες νὰ προέλθουν ἐνεργειακὲς μορφές δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Μία ὁμῶς τῶν μελετῶν αὐτῶν ὅς βιβλιογραφηθῇ²⁹.

29. Ἑνέργεια Παλιρροϊκῶν Ρευμάτων, Πρακτικὰ Συνεδρίου Ἰνστιτούτου Ἑλιακῆς Τεχνικῆς, Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμος Β. σ. ΥΔΡ 17 κ.ἐπ. 20-22 Ὀκτωβρίου 1982.

νά συμβάλλη με μεθοδεύσεις πρωτότυπες και υποδειγματικές, που θά αναμένουν την εξεκτίνωσή τους σ' όλόκληρο τὸν κόσμο. Ἡ πρωτοτυπία θά ἐπεκτείνεται βεβαίως καὶ στὴν περιβαλλοντικὴ προστασία. (πρβλ. Τμῆμα 6β).

Ἐκαμαν θαυμαστὴ ἐπιλογὴ οἱ ἀρχαῖοι μεταξὺ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰδικώτερα τῶν Κυκλάδων, μετὰ τὴν προτίμηση τῆς Δήλου, γιὰ νὰ ἐπιτελεσθοῦν οἱ ὑψηλοὶ σκοποὶ τοὺς ὁποίους ἐπεδίωκαν.

Καὶ τῆς Μυθολογίας των τὰ δεδομένα, πού ἀκροθιγῶς ἔχουν περιγραφῇ (πρβλ. Τμῆμα 3) καὶ αὐτὰ ἀκόμη φανερώνουν τὴν μοναδικότητα.

10γ. Ἐὰν ἀγαθὲς συντρέξουν προθέσεις, ὅλα τὰ ἀναφερόμενα καὶ συνοπτικώτατα ἀναπτυχθέντα, θά συντελέσουν σὲ ἀνυπέρβλητη καὶ θεαματικὴ ἀνοδο τῆς Δηλιακῆς περιοχῆς. Θά καταστῇ αὕτῃ ὁ ὀμφαλὸς τοῦ σημερινοῦ κόσμου, γιὰ νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ διατυπωθὲν στὰ Τμῆματα 5α καὶ 6γ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο θά ἀκτινοβολεῖται ἓνα μήνυμα συναδελφώσεως τῶν λαῶν, μετὰ μία μοναδικὴ εὐκαιρία ἀνόδου τῆς χώρας. Ἀνόδου μετὰ ἔξοχον ἰδιαιτερότητα. Τῆς χώρας αὐτῆς τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι καιρὸς εἶναι πλέον νὰ ἀρχίσουν νὰ προσβλέπουν πρὸς τὴν ἐκμετάλλευση μιᾶς πηγῆς, ὅχι μόνον ὅπως αὕτῃ ἐξυπηρετεῖ ἀρχαιολογικὰ τὸν τουριστικὸ τομέα· ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτήν, κατὰ τρόπον ἰδιάζοντα, ὁ ὁποῖος ἀπαιτητικὰ θά προβάλλει ἐνώπιον καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ξένων, θά προβάλλει ἓνα ὑψίστου μεγαλείου παρ' λθόν. Ἡ εἰκόνα τοῦ παρελθόντος αὐτοῦ θά εἶναι ἔτσι διαμορφωμένη, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῇ πολλαπλᾶ τίς ἀπαιτήσεις τοῦ συγχρόνου κόσμου. Θά ἀρχίζῃ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ σφαῖρα καὶ θά προχωρῇ μέχρι τίς ἀνάγκες τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς μετὰ υποδειγματικὰ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα ἐνεργειακῆς αὐτοδυναμίας καὶ περιβαλλοντικῆς προστασίας.

Ἐνας ξένος, τὴν πλευρὰ αὐτῇ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τὴν συνήρτησε πρὸ καιροῦ, πρὸς τὴν ἐνέργειαν, ὅπως ἀνεφέρθη στὸ Τμῆμα 7γ, στὸ ὁποῖο καὶ παραπέμπομε.

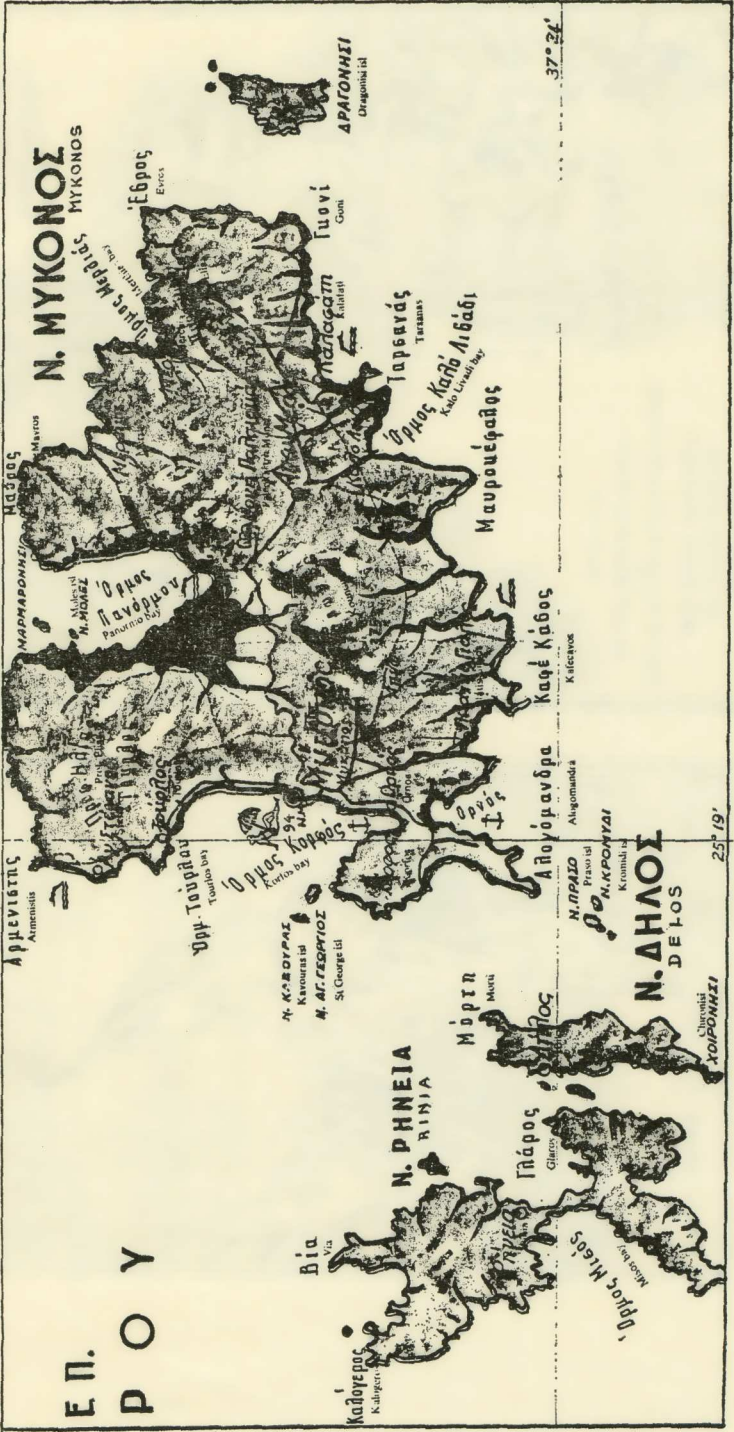
Στὰ ἀνωτέρω ἄς προστεθῇ καὶ τοῦτο πού ἀκολουθεῖ, τὸ ὁποῖον ὁμως θά διατυπωθῇ ὑπὸ μορφήν δύο ἀποφασιστικῆς σημασίας ἐρωτημάτων:

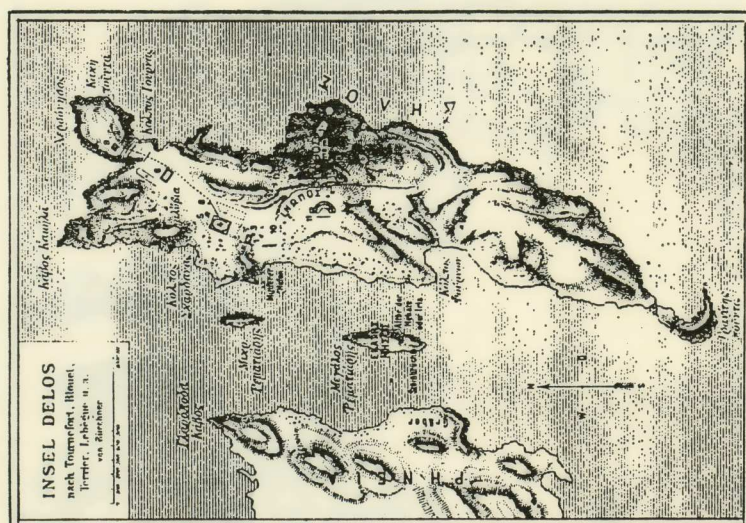
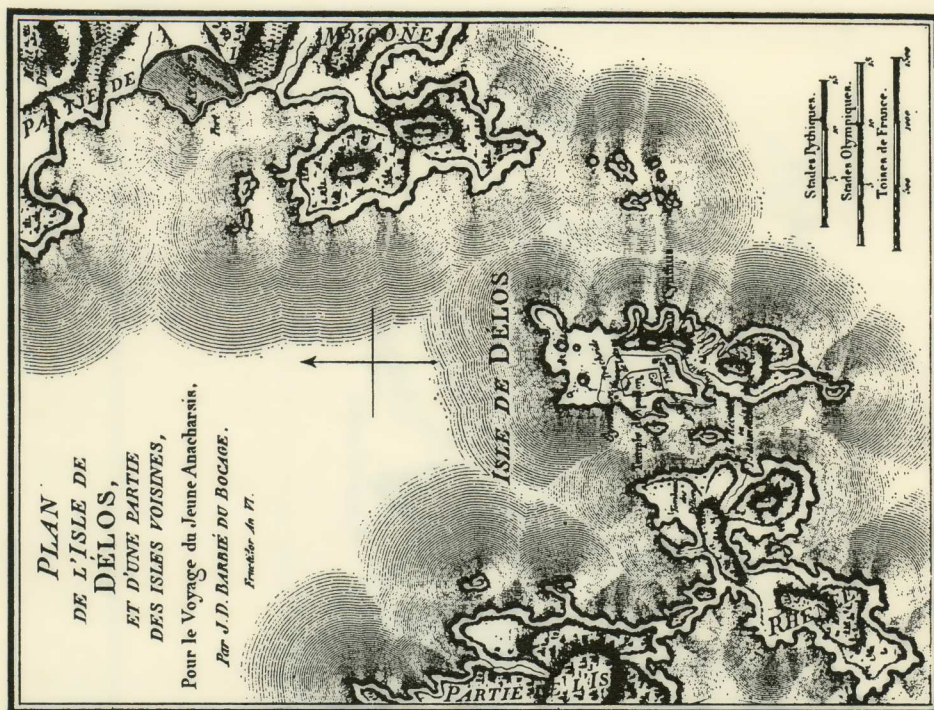
1) Μπορεῖ κανεὶς νὰ βεβαιώσῃ ἂν οἱ δύο Διεθνεῖς Ὁργανισμοὶ (ΚΤΕ, ΟΗΕ) ἀντεπεκρίθησαν στοὺς βασικοὺς σκοποὺς, γιὰ τοὺς ὁποίους ἰδρύθησαν καὶ ἐδικαιώσαν τίς προσδοκίαις τῶν Κρατῶν-Μελῶν;

2) Μπορεῖ κανεὶς νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀνυπαρξία μιᾶς καλῆς βάσεως γιὰ τὴν προσφορὰ βοήθειας ἀπὸ τὴν Ἀμφικτυονικὴ Ἰδέα στὸν σύγχρονο κόσμο;

Ἡ ἀπάντησις θά πρέπει νὰ εἶναι, ὅπως φρονεῖ ὁ γράφων, αὕτη:

Ἀσφαλέστατα, ὅχι.

Ἔρχεται λοιπὸν τὸ ἀρχαῖο Πνεῦμα νὰ ἀνατροφοδοτήσῃ τὴν ἀμφιβαλλομένης ἀποτελεσματικότητος, παλαιότερη προσφορά τῆς ΚΤΕ³⁰, ἀλλὰ καὶ τοῦ σημερινοῦ ΟΗΕ*.

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ θεμελιώνονται νέες θέσεις καὶ δομοῦνται νέοι θεσμοί, ποὺ δὲν πρέπει νὰ σπεύσωμε νὰ τοὺς χαρακτηρίσωμε ὡς οὐτοπία, ἡ ἐπιβαλλομένη ἀποσκοράκιση τῆς ὁποίας τεκμηριώνεται στὸ Τμῆμα 7δ.

Σαφέστατα ἐδραιώνεται τὸ ὑπὸ νέα δομὴ διαμορφούμενο Ἀμφικτυονικὸν Ἰδεῶδες, τοῦ ὁποίου τόσῃ ἀνάγκῃ ἔχει ὁ σύγχρονος κόσμος, μὲ ἀναγκαστικὰ ἐπιβαλλόμενη μεταβολή, ποὺ θὰ πρέπει νὰ κατισχύσῃ, κινούμενη σὲ νέες θέσεις καὶ θεσμούς, αὐστηρὰ διατυπωμένους καὶ ἐκπεφρασμένους μὲ ἀδολίετο πνεῦμα, ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ εἰλικρίνεια τῆς συνεργασίας.

10δ. Ὁ γράφων, ἀσχολούμενος ἀπὸ 10ετιῶν μὲ τὰ ἐνεργειακὰ θέματα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχαία ἐποχή, μελετῶν αὐτὴν ἀδιάλειπτα μέσα στὴν σφαῖρα τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν, ἔχει καὶ δικαίωμα ἀλλὰ καὶ ὑποχρέωση νὰ διατυπώσῃ ὑπεύθυνα πλὴν, ποιά τεράστια ὀφέλη εἶναι δυνατὸν νὰ ἀντληθοῦν ἀπὸ ὅσα μέχρι τοῦδε κατὰ καιροὺς ἀνέπτυξε, κυρίως ὅμως ἀπὸ τὴν τοποθέτησιν αὐτῇ, ἡ ὁποία περιγράφεται στὴν παρῴσα μελέτη, προϋὼν παλαιότερων σκέψεων (πρβλ. Τμῆμα 1) καὶ μακρῶς ἐργασίας.

Ἡ τοποθέτησις αὐτῇ, ὅπως πιστεύει ὁ γράφων, βοᾷ γιὰ τὴν μοναδικότητά της· γι' αὐτὸ καὶ πρέπει νὰ ἀντικρυσθῇ μὲ γνώση, μὲ σύνεση καὶ μετριοφροσύνη ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Ἑλλήνας. Μόνον ὁ τρόπος αὐτός, ὁ ὁποῖος μὲ τὴ μορφὴ μιᾶς ὑπερεθνικῆς ιδέας, μορφοποιούμενης στὴν τρίπτυχο ἐπιθυμητὴ συνύπαρξις τῆς φιλίας, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς συναδελφώσεως, θὰ συντελέσῃ νὰ συνδεθοῦν καὶ ἐναρμονισμένα αὐτὰ νὰ ὀδηγήσουν στὴν εὐόδωσιν τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Ἰδεώδους.

*Ἀπὸ τὸν Πρόλογο τοῦ κειμένου μὲ τίτλο: Καταστατικὸς Χάρτης τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ Καταστατικὸ τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου, ἀποσπᾶται ἡ παράγραφος ποὺ ἀκολουθεῖ: «Σήμερα, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς δεκαετίες (Ἰδρυση ΟΗΕ 1945), οἱ λαοὶ φαίνεται νὰ ἀντιμετωπίζουν τὰ Ἠνωμένα Ἐθνη, σὰν ἓνα ξένο πρὸς αὐτοὺς ὄργανισμὸν, ὁ ὁποῖος κινεῖται μὲ μίαν ἀκατανόητ γι' αὐτοὺς γραφειοκρατικὴ διαδικασία, ἐνῶ ἡ ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν προϋποθέτει περισσότερον ἀπὸ ἄλλοτε, τὴν συνεχῆ ἐνεργητικὴ συμπαράστασις ὅλων τῶν λαῶν». Ἐκδοσὴ τοῦ Τμήματος Πληροφοριῶν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν.

30. Γ. Τενεκίδου: Ἡ Ἰσχὺς τῶν Πράξεων Ἑσωτερικοῦ Δικαίου τῶν Ἀντικειμένων πρὸς τὰ Διεθνή Νόμιμα, σ. 112 κ.ἐπ. Ἀθῆναι 1936.

11. ΚΑΤΑΛΗΚΤΗΡΙΕΣ ΔΙΑΤΥΠΩΣΕΙΣ

Μὲ τὴν μελέτην αὐτὴν ἐπαναπροσδιορίζεται καὶ ἐπαναδιασαφηνίζεται μία σχεδὸν πανθολογούμενη ἀρχή: Τὸ παρὸν πρέπει νὰ γονιμοποιεῖται ἀπὸ τὸ παρελθόν, ὅποτε τότε καὶ τὸ μέλλον ὠφελεῖται καὶ κατὰ τὸν πληρέστερο δυνατὸ τρόπο πορεύεται βελτιούμενο, προαγόμενο καὶ ἰσχυροποιούμενο.

Ἡ προσθήκη τῆς λέξεως «σχεδόν», ἐπεβλήθη λόγῳ ὑπάρξεως κάποιων ἐναντιώσεων, ἀσφαλέστατα ἀβασανίστων, ἀναμφίβολα ἀμελετήτων καὶ βεβαιότατα ἐπιπολαίων, ποὺ συμπίεζονται ἀπὸ ἔντονη πνευματικὴ ἔνδεια. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἀναδρομὴ στὸ παρελθόν καὶ μάλιστα, ὅταν αὐτὸ εἶναι ἀπώτατο —ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὸ ἀπώτατο ἑλληνικὸ παρελθόν— ὀφείλει νὰ ἀξιολογηθῇ κατὰλληλα, νὰ διατυπωθῇ πληρέστατα καὶ νὰ ἐκφρασθῇ ἰδιαίτερα προσεκτικά, ὅποτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποβῇ ἡ ἀναδρομὴ αὐτῇ, ποικιλοτρόπως ἀποτελεσματικῇ, ἐφ' ὅσον κατὰ τὸν ἐπιβαλλόμενο ἐντόνως δραστικὸν τρόπο ἀντιμετωπίζεται.

Ἡ γενικευμένη αὐτὴ τοποθέτηση τῆς ἀναδρομῆς στὸ παρελθόν, δὲν συνδέεται μόνο μὲ τὸν χῶρον τῶν Θεωρητικῶν Ἐπιστημῶν —αὐτονόητη ἄλλωστε ἡ ἀναδρομὴ αὐτῇ— ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν, ἀκόμη καὶ σήμερον, στὴν ἐποχὴ τῶν ὀχημάτων τοῦ Διαστήματος. Ὑπάρχουν συσχετισμοὶ διὰ μακρῶν ἐκτιθέμενοι, τεκμηριοῦντες καὶ τοὺς δύο ἐπιστημονικοὺς τομεῖς.

Ἡ περίπτωσις τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητος ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερη προσοχὴ γιὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ αὐτάρεσκος ἐπίδειξις τῆς συγχρόνου χώρας, μέσῳ τῶν ἀρχαίων προγόνων της. Ἀναμφισβήτητα μία τέτοια πράξις δὲν θὰ εἶναι στερημένη μιᾶς αὐτοθαυμαζόμενης, μιᾶς ναρκισσευόμενης ἑλληνικότητος, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ἑλληνικότης θὰ πρέπει νὰ ἐμφανίζεται ὑποδειγματικὴ καὶ νὰ εἶναι μεστὴ ἀπὸ τὴν μετριοφροσύνην, ἡ ὁποία ἐξακολουθητικὰ θὰ βεβαιώνει τὴν ἀπόλυτη γνῶσιν τῆς σημερινῆς πραγματικότητος.

Γι' ὅλα αὐτὰ κάθε κίνησις ὀφείλει νὰ συνοδεύεται ἀπὸ σεμνότητα καὶ νὰ συμπορεύεται μὲ εὐγενῇ καὶ εὐπρεπῇ ὑπερηφάνεια. Γιὰ νὰ καταστῇ δὲ ἀποτελεσματικὴ, ὀφείλει κάθε κινητοποίηση νὰ εἶναι ἔντονα δραστικὴ, διακρινόμενη ἀπὸ σοβαρότητα καὶ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια.

Προβάλλεται μία ἀποστροφὴ ἀνανεωμένη καὶ συνδεδεμένη μὲ τὴν Δῆλον, τὸ μικρὸ αὐτὸ νησί τῶν Κυκλάδων, ποὺ ἀποτελοῦσε στὴν ἀρχαία ἐποχὴ τὸ κέντρο τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου καὶ τὸ ὁποῖο μὲ τοὺς Δελφοὺς ἀκτινοβολοῦσε τὴν συναδέλφωση τοῦ κόσμου ἐκείνου.

Τὸ ἴδιο αὐτὸ νησί ζητεῖται νὰ καταστῇ καὶ σήμερον τὸ Κέντρο τῆς συναδελφώσεως τῶν λαῶν, μὲ ἀδολίευτο πνεῦμα καὶ πανανθρώπινο χαρακτήρα. Ὁ σύγχρονος κόσμος ἔχει τόσῃν ἀνάγκην αὐτῶν.

Μαζί με την αξιοποίηση του πλουσίου ιστορικού παρελθόντος, η περιοχή της Μεγάλης Δήλου της Ρήνειας, θα καταστή μία μοναδική περιοχή, φωτοβολούσα ανά τον κόσμο ολόκληρον. Απόλυτος βέβαια ο σεβασμός προς όσα υπολείμματα υπάρχουν εκεί της αρχαίας ενδόξου εποχής. Η Ρήνεια θα ανυψωθεί και από μία περιφρονημένη περιοχή (έχρησιμοποίηθη ως λοιμοκαθαρτήριο, πολύ δε παλαιότερα ήτο φωλεά πειρατών) θα καταστή Κέντρο της Ύφης. Η μνημειακή αξία, η ιερότητα, πρέπει να λησθ, της Μικρᾶς Δήλου, οὐδόλως θίγεται. Έκμετάλλευση γίνεται και μόνον αὐτὴ τοῦ ἀρχαίου ὑψηλοῦ ρόλου της*.

Η Ρήνεια λοιπὸν θὰ ἀποτελέσει ἓνα Ὑπέρτατο Πρότυπο Κέντρου Τεχνολογίας, με ὑποδειγματικὴ ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν ἐνεργειακῶν της πηγῶν, μέσω τῆς ἐφαρμογῆς ἐκσυγχρονισμένων τεχνολογικῶν μεθόδων ὑψηλοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου, χωρὶς νὰ ἀπουσιάζουν ἀπὸ τὸ Κέντρο αὐτὸ οὔτε καὶ οἱ ἀρχαῖες ἀκόμη προδρομικὲς τεχνολογικὲς διατάξεις. (Τμῆμα 9).

Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν θὰ προβάλλεται τὸ Διεθνὲς αὐτὸ Κέντρο σὲ διαστάσεις οἰκουμενικότητος, ὡς ἓνα πρότυπο ἐνεργειακῆς αὐτοδυναμίας καὶ περιβαλλοντικῆς προστασίας.

Οἱ πάντες θὰ ἀντλοῦν ἀπὸ ἐκεῖ τεχνολογικὰ ὑποδείγματα πρὸς ἐφαρμογὴν στὶς χώρες των.

Ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ στεφανώνη ἡ Ἀμφικτυονικὴ Ἰδέα, ὑπεράνω μιᾶς πολυσημάντου περιοχῆς, στὴν ὁποία θὰ κυριαρχῇ τὸ πνεῦμα τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος.

1. Γιὰ τὴν ἀναβίωση τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Ἰδεώδους, ἔκαμε λόγο ὁ μελετητὴς πρὸ ἐνὸς τετάρτου αἰῶνος καὶ πλέον, στὸ πρῶτο εἰς τὸν κόσμο Διεθνὲς Σεμινάριο Ἡλιακῆς καὶ Αἰολικῆς Ἐνεργείας ποὺ ὠργάνωσε στὸ Σούνιο με ἡγεμονικὴ ἐπιχορήγηση τοῦ NATO. Εἰς τὰ εἰς Νέαν Ὑόρκην ἐκτυπωθέντα Πρακτικὰ τοῦ Σεμιναρίου γίνεται ἰδιαίτερος λόγος γιὰ τὴν Δῆλο καὶ τὶς ἡλιακὲς ἐφαρμογὰς τῶν ἀρχαίων Μαντείων.

2. Ἐκτίθενται στὴν μελέτη αὐτὴ ὠρισμένα ἀρχαιολογικὰ δεδομένα, σχετιζόμενα με τὴν Δῆλο καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ἀπουσιάζει οὔτε ἡ Συναγωγὴ τοῦ Ἰσραήλ, κατὰ τοὺς προχριστιανικοὺς πάντα χρόνους.

3. Ἀναφέρονται ἐπίσης καὶ δεδομένα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Μυθολογία, με θέλκτικὰ καὶ γοητευτικὰ περιστατικὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος στὴν Δῆλο.

*Ὁ Πρύτανις τῶν Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων, ὁ ἀείμνηστος Ἀκαδημαϊκὸς Γεώργιος Μυλωνᾶς, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει γνῶσιν, ὅπως καὶ ἄλλοι Ἀκαδημαῖκοί, τῆς μελέτης αὐτῆς ἀπεφάνθη: «Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν με τὸν ὁποῖον δομεῖται ἡ μελέτη αὐτή, οὐδεμία ἀντίρρησης θὰ διακαυολογῇται νὰ προβληθῇ ἀπὸ πλευρᾶς ἀρχαιολογικῆς».

4. Τὰ μυθολογικά περιστατικά αναπτύσσονται γιὰ νὰ ὁδηγήσουν στὴν θεσπέσια μορφή τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, ποὺ ἐκφράζεται μορφοποιούμενος σὲ ἀριστουργηματικά ἔργα τῶν ἀρχαίων, ὅπως ἐκεῖνα τοῦ Φειδία στὴν Ὀλυμπία καὶ στὴν ζωφόρο τοῦ Παρθενῶνος.

Αὐτὰ ὅλα τὰ ἐγνώριζε κάλλιστα ὁ Πρόδρομος τῶν Πυραύλων Werner von Braun, ὅταν ἔδιδε τὸ ὄνομα τοῦ Ἀπόλλωνα στὰ διαστημικά προγράμματα καὶ ὁμιλῶν στὸ Παρίσι τὸ 1973 σὲ Διεθνὲς Ἡλιακὸ Συνέδριο, ἀνεφέρετο στὸν ἥλιο, προσωποποιούμενο κατὰ τὴν κλασσικὴ ἐποχὴ ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα. Προσέθετε δὲ ὅτι: «εὐρισκόμεθα στὸ κατώφλι μιᾶς νέας ἐποχῆς, ποὺ πρέπει νὰ ὀνομασθῇ ἐποχὴ τοῦ ἡλίου».

5. Τὸ Ἀπολλώνειο Πνεῦμα, ποὺ ἐκφράζεται ἀπὸ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν, ὅπου καὶ οἱ πρῶτες ἡλιακὲς ἐφαρμογὲς μὲ τὰ ἡλιακὰ «σκαφεῖα», συμπορεύεται μὲ τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα. Αὐτοῦ οἱ ὑψηλὲς ἀρχὲς διατυπώνονται στὴν μελέτη αὐτὴ μὲ ἀντιπροσωπευτικὰ χωρία, στὰ ὁποῖα συμπυκνώνεται τὸ Δημόσιο Δίκαιο τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, κατὰ τὸ ὅποιο οἱ Ἀμφικτυονίες διεφύλασσαν τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα «*ἐργοις μάλλον ἢ λόγοις*».

6. Τὸ Ἀπολλώνειο καὶ τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα ἐκφράζεται βέβαια ἀπὸ τὸ Μαντεῖο τῶν Δελφῶν. Κατ' οἰκονομίαν ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὴν Δῆλο —ἐξυπηρετεῖται ἐν προκειμένῳ καὶ ὁ τεχνολογικὸς τομεὺς— στὴν ὁποία συνυπῆρχαν καὶ ἐπραγματώνοντο κατὰ τὴν μερίστη ἐκείνη καὶ ἐπισημότατη ἐορτὴ τὰ Δῆλια ἀπὸ τοὺς Δηλιαστάς, ἀποκαλουμένους καὶ Ἱερομνήμονας: «*Πάντων τῶν Ἑλλήνων εὐσεβεστάτους*».

Ὁραματίζεται καὶ προσδοκᾷ ὁ μελετητὴς τὴν «Ἀναγέννησιν» ὅλων αὐτῶν, μὲ συνειδητὰ ἔντονη τὴν ἀπάρνηση παντὸς ὅ,τι χωρίζει καὶ εἰλικρινὰ εὐπρόσδεκτη τὴν παραδοχὴ παντὸς ὅ,τι ἐνώνει. Αὐτὰ μέσα σὲ κλῖμα πνευματικῆς ἑξαρσης καὶ μάλιστα ἐνορατικῆς, ποὺ συνθέτει τὸ Ἀμφικτυονικὸ Ἰδεῶδες καὶ σὲ περιβάλλον ἔμφορτο ἀπὸ τὴν ὑγιᾶ βεβαίως Τεχνολογία, ἄξια νὰ ἐξακτινωθῇ παντοῦ τῆς γῆς, καθιστῶσα τὴν Δῆλο ὁμοφαλὸ τῆς Οἰκουμένης, ὅπως συνέβαινε καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Δὲν θὰ ἀνυψωθοῦν βέβαια ἐκεῖ ἀρμονικοὶ δημιουργικοὶ ὄγκοι ἀρχαίων ναῶν, θὰ κατασκευασθοῦν ὅμως συγχρόνου πολιτισμοῦ δημιουργίες, ποὺ δὲν θὰ παύουν νὰ ἀποπνέουν ἄσβεστη τὴν παρουσία τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, κατὰ τρόπο δυσερμήνευτο ἀπὸ τὰ αὐστηρά καὶ μὴ ὑπερβατικὰ ἐπιστημονικά δεδομένα.

7. Βεβαία καὶ ἀναμενομένη ἡ ἀναγνώριση τῆς κινήσεως αὐτῆς ἀπὸ τοὺς ξένους, ποὺ θὰ φθάνη μέχρι καὶ τὴν οἰκονομικὴ ὑποστήριξη. Ἐνθουσιαστικὴ ἡ ὑποστήριξη ἀπὸ τὸν θερμουργὸ ζῆλο τῶν Ἑλλήνων τῆς Διασπορᾶς.

Ἡ Πολιτεία μὲ τις πρὸς τοὺς ξένους προσβάσεις της καὶ τὰ διεθνή της ἀνοίγματα, μπορεῖ καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξυπηρετηθῇ ἀπὸ τὰ προτεινόμενα.

Τὸ μεγαλεῖο τοῦ ἀρχαίου μας κόσμου ἐμπνέει τοὺς ἄλλοεθνεῖς καὶ τοὺς ὀδηγεῖ μέχρι τοῦ σημείου, ὁμιλοῦντες περὶ τῆς Ἑλλάδος νὰ τὴν χαρακτηρίζουν ὡς τὸν Πνευματικὸν Ἠγέτην τῆς Ἀνθρωπότητος.

Ἡ προγονικὴ παρακαταθήκη ἀσφαλέστατα ἀξιοζήλευτη γιὰ κάθε ξένη χώρα, (πολλὰ πλὺς ἀποδεικνυμένο τοῦτο) (πρβλ. τὸ τέλος τοῦ 7α καὶ ὁλόκληρο 7γ) δὲν εὐρίσκει πάντα στὸν χῶρο τὸν ἐλλαδικό, τὴν ὅποια θὰ ἐπεβάλλετο ἀναγνώριση. Ἡ διαπίστωση αὕτη πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ σὲ κινητοποιήσεις, ὅπως προανεφέρθη, μὲ σοβαρότητα καὶ ἐθνικὴ ἀξιοπρέπεια γιὰ τὸ ἀναπτυσσόμενο θέμα, τοῦ ὁποίου ὁ χειρισμὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προκαλέσῃ ἐναντιότητα.

Γιὰ τὴν ἐναντιότητα χαρακτηριζόμενη ὡς κατασχὺν καὶ ἀσχημοσύνη γίνε-
νεται ἰδιαίτερος λόγος στὸ Τμῆμα 7α. Οἱ φθοροποιοὶ χαρακτηρισμοὶ τῆς ἀρχαιο-
μανίας καὶ τῆς προγονοπληξίας πρέπει νὰ ἐκλείψουν, θὰ ἔλεγα νὰ ἀποσκορακισθοῦν
μαζὶ μὲ τὴν λέξη οὐτοπία, ἡ ὁποία μὲ τόσην εὐκολίαν ἐκτοξεύεται ἀπὸ διαφόρους
μὲ «εὐφυᾶ» μανιακὴ ἀνασταλτικότητα τῶν πάντων. Ἰδιαίτερα ὅμως κάθε προτά-
σεως-εἰσηγήσεως ποὺ ξεκινᾷ ἀπὸ φωτισμένη σκέψη, καὶ ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ
σὲ ἔργα ἱκανὰ νὰ λάβουν παγκοσμιότητα διαστάσεων καὶ συνεπῶς νὰ καταστοῦν
ιστορικά, ὀφείλει νὰ γίνῃ ἡ πρέπουσα ἀξιολόγηση. (Τμῆμα 7δ).

Θαυμαστὰ ἀξιοπρόσεκτη εἶναι ἡ ἀναφερόμενη ἀποψη ξένου, ποὺ θεωρεῖ τὸν
ἀρχαῖο μας κόσμον ὡς «πηγὴ ἐνεργείας». (Τμῆμα 7γ).

Στὴν μελέτη αὕτη ἐπιζητεῖται τὸ ἐνδοξο παρελθὸν νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀνά-
πτυξη τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος, μὲ τὸν ὅποιο βέβαιον καὶ ἀποτελεσματι-
κὸ τρόπο διαθέτει τὸ παρελθόν.

8. Ὅτι ἡ Ἀμφικτυονικὴ Σκοπιμότητα εἶναι ὑψιστῆς ἀξίας γιὰ τὸν σύγ-
χρονο κόσμον, κανεὶς ἀσφαλῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφισβητήσῃ.

Συνειδητοποιοῦντες ἐναργέστερα τὴν ἀπανθρωπία ἀλλὰ καὶ τὸν φρενιτιώδη
παραλογισμόν, ἐπίβουλον καὶ δόλιον, ποὺ συνοδεύει πληθωρικὸς παχυδερμισμὸς καὶ
ἀνελέητα ἐντονη ἰσχυρογνωμοσύνη καὶ ποὺ ὅλα αὐτὰ μαστίζουν μὲ τόση σκληρό-
τητα τοὺς ἀδυσώπητους καιροὺς μας, ὀδηγούμεθα στὴν ἐπιβαλλόμενη πραγμάτωση
αὐτῆς τῆς μοναδικῆς στὸν σύγχρονον κόσμον δημιουργίας. Γνωστὴ ἡ «προσφορά»
καὶ τῆς ΚΤΕ καὶ τοῦ ΟΗΕ. (πρβλ. Τμῆμα 10γ).

9. Ἐπισημαίνονται μελετήματα τοῦ γράφοντος μὲ κυριαρχοῦσα τὴν σύγχρονον
Τεχνολογία, τυχόντα διεθνοῦς ἀναγνώρισεως καὶ συντελοῦντα στὴν δημιουργία
ἐκείνου ποὺ ὁ γράφων ὠνόμασεν ἐνεργειακὴ αὐτοδυναμία.

Τὰ μελετήματα αὐτὰ εἶναι καρπὸς ἐρευνῶν τοῦ γράφοντος ποὺ διεξήχθησαν

εἰς τὸ Ὑδροβιολογικὸν Ἰνστιτούτο τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κατὰ τὴν περίοδο τῆς Ἐποπτείας τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Ἰω. Ξανθάκη. Ἐπηκολούθησαν καὶ ἄλλα εἰς τὸ διαδεχθὲν τὸ Ὑδροβιολογικόν, τὸ Ἰνστιτούτον Ὠκεανολογικῶν Ἐρευνῶν.

Τὰ μελετήματα αὐτὰ ἀνεκοινώθησαν εἰς Διεθνῇ Συνέδρια καὶ ἐδημοσιεύθησαν σὲ ἐπιστημονικὰ Περιοδικὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ὁρισμένα ἀπὸ αὐτὰ ἔτυχον χρηματικῶν ἐπάθλων, πρώτων βραβείων καὶ χρυσῶν μεταλλίων.

10. Ἡ Δῆλος θαυμαστὴ ἐπιλογὴ τῶν ἀρχαίων μέσα στὸν θαλάσσιο χώρο τοῦ Αἰγαίου Πελάγους γιὰ τὴν ἐπιτέλεση τῶν ὑψηλῶν σκοπῶν ποὺ ἐπεδίωκαν. Ἡ παρακειμένη, ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, Ρήνεια, ὅπου καὶ οἱ πρὸς ἐκτέλεση ὑψηλῆς Τεχνολογίας κατασκευές, μὲ θεαματικὰς ἐγκαταστάσεις ἐνεργειακῆς αὐτοδυναμίας καὶ ὑποδειγματικῆς περιβαλλοντικῆς προστασίας, θὰ προσδώσουν οἰκουμενικὴ μοναδικότητα στὸ σύγχρονο Ἀμφικτυονικὸ Δηλιακὸ Κέντρο.

Θὰ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀξιοπρόσεκτα τὰ δύο ἐρωτήματα τὰ καταχωρισθέντα στὸ Τμῆμα 10γ. Οἱ ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἐπιβάλλουν τὴν ἀνατροφοδότηση ἀπὸ τὸ Ἀρχαῖο Πνεῦμα τῆς ἀμφιβαλλομένης ἀποτελεσματικότητος παλαιότερης «προσφορᾶς» τῆς ΚΤΕ καὶ μετέπειτα τοῦ ΟΗΕ. Τὸ Ἀμφικτυονικὸ Πνεῦμα διαμορφώνεται κάτω ἀπὸ νέα δομὴ, ἡ ὁποία ἐδραϊώνει τὴν ἀναγκαστικὰ ἐπιβαλλόμενη νὰ κατισχύση μεταβολὴ σὲ νέες θέσεις καὶ θεσμούς, ποὺ θὰ ἐξασφαλίσουν ἀδολίσευτα, πνεῦμα εἰλικρινοῦς συνεργασίας.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ προσπαθειῶν γιὰ τὴν ἀναβίωση τοῦ Ἀρχαίου Πνεύματος. Εἶναι ὅμως ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ ἀναβίωση αὕτῃ συναρτᾶται μὲ ὅ,τι συνέχει τὴν Οἰκουμένη ὁλόκληρη: Τὴν ἐνεργειακὴ αὐτοδυναμία καὶ τὴν Ὑποδειγματικὴ περιβαλλοντικὴ προστασία, τεκμηριούμενα αὐτὰ μὲ βιβλιογραφούμενα δημοσιεύματα τοῦ μελετητοῦ.

Διατυπῶνων ὑπεύθυνα ὁ γράφων τὰ ἀναφερόμενα στὴν μελέτη αὕτῃ φρονεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἀντικρυσθοῦν τὰ προτεινόμενα μὲ γνώση, μὲ σύνεση καὶ μετριοφροσύνη ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Ἑλλήνας.

Ἡ προτεινόμενη ὑπερεθνικὴ Ἰδέα πραγματοποιούμενη μέσα σὲ μία διαχρονικὴ πνευματικὴ συνάντηση τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων ὁλοκληροῦ τῆς ὑψηλίου καὶ ἐπικεντρούμενη σὲ ἓνα κλῆμα ἐγρηγόρσεως, μορφοποιεῖται μὲ τὸ ἐλπιδοφόρο τρίπτυχο: Φιλία, Εἰρήνη, Συναδέλφωση. Στὸ τρίπτυχο αὐτό, ποὺ θὰ ἀκτινοβολεῖται ἀπὸ τὴν Δῆλον ὡς πνεῦμα ὑγιοῦς τεχνολογίας καὶ συναδελφώσεως τῶν λαῶν, θὰ ὀδηγήσῃ ἡ εὐδωσὴ τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Ἰδεώδους.

Ἐπιβαλλομένη ἡ ἀποπεράτωση τοῦ κειμένου αὐτοῦ, μὲ τὴν ἔκφραση εὐγνωμόνων εὐχαριστιῶν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κύριον Σόλωνα Κυδωνιάτην, ὁ ὁποῖος, μολοντί τόσο ἐμπερίστατος ἐκ τῶν προεδρικῶν του

καθηκόντων, λίαν εὐαρέστως συμπεριέλαβεν εἰς τὰς πολυπλεύρους ἀπασχολήσεις του καὶ τὴν ἀνακοίνωση τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἰδιαίτερος τιμῶν τὸν μελετητὴν της.

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Γεώργιος Καραγκούνης, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀνακοινώσεως προσέθεσε τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ διότι μοῦ δίδετε τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσθέσω ὀλίγα τινὰ σχετικὰ μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Χατζηκακίδη, περὶ Δήλου ὑποβληθεῖσαν ἀνακοίνωσιν.

Ἦσυχολήθην μὲ τὸ ὅλον συγγραφικὸν ἔργον τοῦ κυρίου Χατζηκακίδη πρὸ τριετίας, ὅταν εἶχον τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Ἀκαδημίας πρωτότυπον ἀνακοίνωσίν του μὲ τὸν τίτλον:

«Ὁ Ἀριστοτέλης πρόδρομος σκέψεων καὶ ἐννοιῶν τῆς νεωτέρας Φυσικῆς».

Εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀναγνώστου περιπίπτει ἀμέσως ὡς κύριον συγγραφικὸν χαρακτηριστικὸν ἡ ἀρτιότης τῆς γλώσσης. Καίτοι τὸ γλωσσικόν του ἰδίωμα εἶναι τὸ μιᾶς μικτῆς καθομιλουμένης καθαρευούσης, ἐν τούτοις ἐκδηλώνει ἕναν ἀσίγητον πόθον, ἕνα νοσταλγικὸ βέλος, πρὸς τὴν μεγάλην μητέρα, τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἐπιτρέψατέ μου νὰ μνημονεύσω ὀλίγας μόνον λέξεις ἐκ τῶν ὁποίων ἐμφαίνεται τὸ ἀνεπτυγμένον γλωσσοπλαστικὸν αἰσθητήριον τοῦ κυρίου Χατζηκακίδη καὶ αἱ ὁποῖαι μᾶς φέρουν κοντὰ εἰς τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ὅποιον συνετάχθη ἡ σημερινή του ἀνακοίνωσις διὰ τὴν νῆσον τῆς Δήλου:

Θεοστεγής, Ἑρασικίνδυνος, Εὐρύαλος, Εὐάλος, Πανευφρόσυνος, Πανεύγλωτος, Πολύλεκτος, Ἀνάβλυσις (Ἀριστοτέλης), Διαπαγίδευσις, Ἀφαλάτωσις (1950), σήμερον κοινόχρηστος ὄρος, καὶ ἄλλαι πολλάί.

Πολὺ συχνὰ εἰς τὰς ἐργασίας του ἐκδηλοῦται ἔντονος δυσφορία διὰ τὸν εἰς πολλὰς περιπτώσεις, συντελούμενον ἀφελληνισμόν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης. Ἀποσκορακίζει δὲ τοὺς ἐπιχειροῦντας τοιοῦτον ἀφανισμόν.

Ὅταν διαβάξῃ κανεὶς τὴν προκειμένην περὶ Δήλου ἀνακοίνωσιν μὲ τὰς τολμهرὰς της προτάσεις δι' ἀναζωογόνησιν τῆς νήσου πρὸς ἐπανασύνδεσίν της μὲ τὴν αἴγλην τοῦ παρελθόντος, ἀκουσίως ὠθεῖται ἀρχικῶς πρὸς μίαν ἐπιφυλακτικότητα. Πολὺ σύντομα ὅμως διαπιστώνει τις, ὅτι αἱ προτάσεις καὶ οἱ ὀραματισμοὶ του ἔχουν ἰσχυρὰς βάσεις μὲ θεμέλια τὴν φυσικοχημικὴν του παιδείαν καὶ τὴν μακροχρόνιον ἐρευνητικὴν του ἐργασίαν εἰς τὸ ὕδροβιολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τοῦ ὁποίου προΐστατο ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Ξανθάκης.

Ἐν ἄκρᾳ συντομίᾳ αἱ προτάσεις αὐταὶ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

1ον Ἀξιοποιήσεις τῆς ἡλιακῆς ἐνεργείας.

2ον Χρησιμοποίησις τῆς αἰολικῆς ἐνεργείας.

3ον Ἡ προκύπτουσα ἐνεργειακὴ αὐτοδυναμία θὰ κινητοποιηθῇ πρὸς ἀφαλάτωσιν τοῦ θαλασσίου ὕδατος, ὅποτε θὰ γίνη εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἀναδάσωσης τῆς νήσου καὶ δημιουργία χλωρίδος.

4ον Ἀξιοποίησις τοῦ ὑδροχώρου, τοῦ θαλασσίου πλούτου διὰ δημιουργίας βιοτρονίων καὶ θαλασσίων πάρκων, ὅπως ἀνέπτυξεν πρὸ τριακονταετίας εἰς τὸ συνέδριον τοῦ NATO εἰς τὸ Σούνιον.

Τὸ πρόβλημα ἔχει μελετηθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Χατζηκακίδου ἀπὸ πάσης πλευρᾶς πρὸς πραγμάτωσιν τῶν προτάσεων αὐτῶν. Πρέπει πρωτίστως νὰ τονισθῇ ὅτι τὰ προτεινόμενα ἔργα δὲν ἀφοροῦν τὴν μικρὰν Δῆλον, γνωστὴν ὡς ἀρχαιολογικὸν τόπον, ἀλλὰ τὴν ἀμέσως γειτονικὴν Μεγάλην Δῆλον, τὴν Ρήνειαν, 16 τετραγωνικῶν χιλιομέτρων, δηλ. σχεδὸν τετραπλασίαν εἰς ἔκτασιν τῆς μικρᾶς Δήλου. Διὰ τὴν Ρήνειαν ὑπάρχει ἔγγραφος γνωμάτευσις τοῦ ἀειμνήστου Ἀκαδημαϊκοῦ Γεωργίου Μυλωνᾶ, ὅτι αὕτῃ δὲν παρουσιάζει ἀρχαιολογικὸν τι ἐνδιαφέρον.

Τὰ σχέδια κατηρτίσθησαν μὲ τὴν δέουσαν περιβαλλοντολογικὴν μέριμναν, ὥστε νὰ μὴν ἐπέλθῃ ἀλλοιώσις τοῦ τοπίου.

Ὅλαι αἱ ἐργασίαι τοῦ κ. Χατζηκακίδου ἔχουν μίαν τάσιν πρὸς καθολικὴν προβολήν. Ἰδιαιτέρως ὅμως ἡ παροῦσα περὶ Δήλου μελέτη του φέρει τὴν σφραγίδα ἐνὸς μεγαλεπηβόλου ὁραματισμοῦ, **τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ Ἰδεώδους εἰς ὑπερεθνικὴν βάσιν.** Ὅ,τι ἴσχυσε τότε διὰ τὰς ἐριζούσας ἐλληνικὰς πόλεις, δύναται κάλλιστα νὰ πραγματοποιηθῇ σήμερον δι' ἀντιμαχόμενα ἔθνη, ἀφοῦ μάλιστα ἐπιζῶμεν μίαν περίοδον γενικῆς συμφιλιώσεως. Αἱ προτάσεις αὐταὶ ἔτυχον θερμῆς ὑποδοχῆς εἰς διεθνῇ συνέδρια, ὃ ἐνθουσιασμὸς δὲ τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ φθάνει μέχρι διαβεβαιώσεως ὕλικῆς βοήθειας.

Ἡ Ρήνεια μὲ τὴν ἀποκτηθεῖσαν ὑψηλὴν σύγχρονον τεχνολογίαν πρέπει νὰ καταστῇ διεθνὴς τόπος συναντήσεως ἀτόμων ψυχωμένων μὲ τὸ Ἀμφικτυονικὸν Ἰδεῶδες. Τοῦτο πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους Ἕλληνας **μὲ γνώσιν, σύνεσιν καὶ μετριοφροσύνην.**

Εὐχομαι εἰς τὸν κύριον Χατζηκακίδην ὅπως, **πολὺ σύντομα, αἱ προτάσεις** του γίνουν πραγματικότης.

SUMMARY

The ways and means, pertaining to operation of the natural solar and aeolic energy resources in Great Delos, Reneia, are surveyed in this Study. At the same time, however, the area's «value given» for energy, is extended to the marine world; it attains the establishment of marine biotrones, and underwater parks.

The above all ensure —by synthesis— spectacular installations of energy autonomy. They are realized through the implementation of up-to-date methods of technology, of high scientific and cultural level, due to the high Technology of constructions, which are further connected with methods pertaining to a model environmental protection.

Consequently, the Delos area will constitute a brilliant Model International Center of Technology. In such Center, solar energy —being also the generating cause of several other forms of energy— will occupy the first place. Thus, Werner Von Braun will be vindicated, when stating that «we stand on the threshold of a new era, which should be named era of the Sun».

Naturally, the Sparkling Amphictyonic Spirit will prevail. It starts from the Delphic Apollonian Light and extends, as necessary (the technical field being also duly serviced) up to Delos, for reigning there. In Delos, with the 'Delia', the 'Hieromnimmonas' —(Holymindfuls) the 'Deliasts' «who were the most pious of all Hellenes»—.

No doubt, these constitute an ancestral heritage and tradition for the Hellenes, being enviable for every foreign Country, this fact being also substantiated in several ways. Actually, they now acquire an immediacy of revival of the spirit of antiquity, in a cognizant, prudent and modest display, by the modern Greeks.

It is about time, for the modern Greeks, to face the unaltered values of the ancient World's life with due holy, psychical and spiritual passion, and to turn it into modern spiritual assets. There are contemporary subjects which seen in function with values of the past, namely also of the remote classic, Greek past, could make them most important and luminous messages of our, days.

The aforesaid revival is being 'fed-back', and it feeds, for the first time our modern world. For the first time indeed, because it is being related to the problems concerning the World as a whole, viz: Autonomy in energy, first; model environmental protection second; and —third— the promotion of a spirit of comradeship, as based on the model of ancient Amphictyonic

Spirit, duly renewed and modernized.

The aim set by this Study is to make —as expected— Delos the Center of the Universe, exactly like Delos of the days of Old, which had become the Center of the world known then, to which the principles of comradeship between the ancient Greek cities, were being conveyed.

The Amphictyonic advisability acquires a primordially important and unique value nowadays, since our times are scourged by inhumanity, and by the frantic, insidious, fraudulent absurdity which goes together with the plethoric apathy and an intense obstinacy, characterized by ruthlessly intense features.

The 'offer' made by the League of Nations (in older days) and by the UNO, at present, is well-known. The 'back-feeding' from the ancient spirit is both useful and required (cf. Section 10-c).

Modern Delos will not radiate —such as in the days of old— the Amphictyonic Spirit alone. In the modern Delian Environment, an atmosphere of spiritual exultancy will be created, thus proceeding with the synthesis of the Amphictyonic Ideal.

Nevertheless, it is from that same Environment that an atmosphere laden with healthy Technology —no doubt— will both transpire and arise, wherefrom even the valuable, pioneer technical provisions of the Ancient Greeks, will be present; such provisions could be useful even nowadays, in our era of missiles and space vehicles. This necessary endeavour leading to evaluate and give value to classic past, should be seen in correlation with the Committee in charge of the Foundation of the Ancient Technology Museum, presided by the writer.

Indeed, the modern World is in need of such a Center of Healthy Technology and, Comradeship Between the People.

Everyone is to find therein sources of humanism, virtue, as well as technical models for implementation in their own Countries.

Support —both certain and expected— will be multifold, originating from the foreign Countries; in addition to acknowledgement, it will imply a financial assistance. The Grandeur of Greek Antiquity inspires the foreign nationals, and leads them to a point where, speaking of Greece, they qualify her as the Spiritual Leader of Mankind.

The support granted by zealous Greeks established abroad, is most enthusiastic. The State will greatly profit by the relevant proposals, using

its accesses and international openings. The State incur no financial charges, whatsoever, and is merely expected to assent and extend its protection, to the Project.

All the above aim to an organized Meeting of people coming from places all-over the World; they are focused on this spot of alertness and special visionary topics, where principles full of hope, intensely claimed and liable to lead to the improvements which are both desirable and required, take shape.

Consequently, modern Maknind is requested to evaluate towards a Renaissance, far from any and all Utopias, and displaying due respect for a perennial Law, quite often —if not always— infringed. The Law which impels the prevalence of a Spirit impregnated with Messages like the Amphictyonic Spirit, there being A conscientiously Conducted strong denial of whatever separates, whilst welcoming and truly admitting whatever unites.

It ensues that the Amphictyonic endeavour, so highly and in multiple ways advisable, is expanding to World Wide Dimensions, Within a Guileless Spirit.

All this goes quite beyond the wear-causing qualifications of «archaeomania» and ancestors complexes and feelings, warrant for the ever-bright presence of Ancient Greek Spirit.

Such presence will be conducted with modesty, and will be linked with the decent pride of modern Greeks, for mobilizations with pride and national dignity, strongly energetic so that they yield results and lead the modern world through a clear horizon, to the success of the re-creation of the ancient Amphictyonic Ideal, which is, doubtless, a must.

The Amphictyonic Ideal, being a past glory of highest standards, will crown and service in multiple ways the requirements of our Modern World, which will commence from the spiritual sphere, and proceed to meet the day-to-day life requirements through model, high level achievements in the field of energy autonomy and environmental protection.

Let me close this summarily recited review, with the Holy Father's most eloquent expression used in His speech addressed to the European Parliament, in October 1988: «Europe should rediscover its identity, which has its origins in the depths of Greek and Roman history». To the Pope's word, let us add the statement made at Delphi by a very well known French European Parliament Member, Mrs Simone WEIL: «The heritage of Greece belongs to all Europe».